

UUSI NUORI NUORISOKODISSA

Nuorisokodin uusimmille nuorille suunnatun haastattelulomakkeen tuottaminen

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö
Kevät 2010
Riikka Neuvonen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

NEUVONEN, RIIKKA: Uusi nuori nuorisokodissa
Nuorisokodin uusimmille nuorille suunnatun
haastattelulomakkeen tuottaminen

Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö, opinnäytetyö, 49 sivua, 14 liitesivua

Kevät 2010

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen ja laadullisen tutkimusotteen omaava. Opinnäytetyön tuloksena syntyi nuorille suunnattu haastattelulomake nuorisokotien Harakkamäki ja Siilimäki käyttöön. Lomake toimii huostaan otettujen tai avohuollon tukitoimina sijoitettujen nuorten alkukartoitusmenetelmänä nuorisokodissa.

Työprosessiin on sisältynyt teoretietoon ja kirjallisuuteen tutustumista, sekä nuorisokodin henkilökunnan ja nuorten haastatteluja. Haastattelut on toteutettu teemahaastatteluina ja haastatelluilta saatua tietoa on käytetty lähinnä lähdemateriaalina. Kirjallisuudesta haastattelulomakkeeseen ovat vaikuttaneet muun muassa Laituri- projektin tuottamat valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit, sosiaalipedagogiikkaa käsittelevä kirjallisuus sekä osallisuuteen liittyvä materiaali.

Nuorille suunnatun haastattelulomakkeen tarkoituksena on mahdollistaa nuoren osallisuus omassa sijoitusprosessissaan. Haastattelulomake antaa nuorelle mahdollisuuden tuoda ilmi oman mielipiteensä ja kertoa asioista omasta näkökulmastaan. Haastattelun muodossa läpikäyty lomake antaa nuoresta tietoa nuorisokotien henkilökunnalle ja vaikuttaa nuoren hoito- ja kasvatussuunnitelman tekoon. Nuorten osallisuutta on huomioitu myös työn toteutusvaiheessa kysymällä nuorilta palautetta haastattelulomakkeen kysymyksistä. Nuorille on haluttu tarjota mahdollisuus vaikuttaa nuorisokodin kehitystyöhön ja heidät on nähty merkittävinä tiedonantajina.

Haastattelulomake on kahdeksansivuinen ja se sisältää seuraaviin aihepiireihin liittyviä kysymyksiä: arki, nuorisokotiin tuleminen, persoonallisuus, terveys, sosiaaliset suhteet, koulu ja tulevaisuus. Lomakkeessa on myös verkostokartta. Kysymysten lisäksi lomake sisältää ohjeet niihin liittyen. Käytännön kokeilut osoittivat lomakkeen kattavaksi kokonaisuudeksi ja hyväksi vuorovaikutukselliseksi menetelmäksi. Nuoret ymmärsivät kysymykset ja heidän mielestään niihin oli helppo vastata.

Avainsanat: sijaishuolto, nuoret, nuorten osallisuus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

NEUVONEN, RIIKKA: A new youngster in a youth home
The making of the interview form for new youngsters
in youth homes

Bachelor's Thesis in social pedagogy for work with children and young people, 49
pages, 14 appendices

Spring 2010

ABSTRACT

This thesis is conducted as both functional and qualitative study. As a result of this thesis, an interview form aimed at young people was created for the use of the two youth homes Harakkamäki and Siilimäki. The form acts as a support for those youths that have been taken into custody or those who are in non-institutional care. The form works as a preliminary aid for those in youth homes.

The working process included theory and literature studies as well as interviews with both employees and youngsters in youth homes. The interviews were done in a thematic way, and the knowledge obtained from the interviewees is mainly used as a source material. Literature has influenced the form especially through Laituri-project's national foster care quality criteria, through social pedagogy related literature and through the involvement consisting material.

The interview form allows young people to have a say in their own placing process. The form also offers an opportunity for the youth to express his or hers own opinion and perspective. The form completed through an interview gives valuable details about the young person to the staff at youth homes and affects the educational and care-taking planning. Youth participation was also involved when making the form. They were asked for feedback of the questions appearing in the questionnaire. Young people are seen as a significant information source and they have been offered a chance to influence the development work in youth homes.

The form consists of eight (8) pages and includes questions related to following topics: everyday life, entering the youth home, personality, health, social relations, school and future. The form also has a network chart based on Bronfenbenners theory, meaning a circle that shows the social situation of the youngster. The questions also include instructions. Practice proved the form to be an extensive entity and a good interactive method. The youth understood the questions and they found them easy to answer.

Key words: foster care, young people, youth participation

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	1
OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS.....	2
Toteutus 4	
Tutkimusmenetelmä ja kehittämisiongelma.....	5
TYÖN SOSIAALIPEDAGOGINEN VIITEKEHYS.....	9
NUORUUSIKÄ	14
SIJAISHUOLTO JA NUORISOKOTI.....	17
Nuorisokodit Harakkamäki ja Siilimäki.....	19
LapsiARVI –kehittämishanke ja Laituri-projekti.....	20
NUOREN OSALLISUUS SIJOITUSPROSESSISSA.....	24
Nuoren osallisuus.....	24
Työntekijän rooli.....	27
HAASTATTELULOMAKKEEN MUOTOUTUMINEN.....	29
Tapaaminen yksiköiden johtajien kanssa.....	31
Käytännön kokeilu viimeksi saapuneiden nuorten kanssa.....	32
1.1.1 Ensimmäinen käytännön kokeilu.....	34
1.1.2 Toinen käytännön kokeilu.....	35
1.1.3 Kolmas käytännön kokeilu.....	36
Haastattelulomakkeen lopullinen muoto	37
POHDINTA.....	40
Työntekijöiden ja nuorten haastattelut.....	40
Opinnäytetyöprosessin arviointi.....	43
Kehittämisehdotuksia.....	45
LÄHTEET.....	46
LIITTEET	51

JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa nuorille suunnattu alkukartoitusväline, haastattelulomake, nuorisokotien Harakkamäki ja Siilimäki käyttöön. Tehtyäni kaksi ammatillista harjoittelua kyseisissä nuorisokodeissa idea alkukartoitusmenetelmien muutokseen syntyi. Opinnäytetyö toteutetaan hankkeistettuna ja sen tuloksena syntynyt haastattelulomake on tarkoitus ottaa nuorisokodeissa käyttöön.

Lastensuojelussa nähdään nykypäivänä merkittävänä se, että lapsella tai nuorella on mahdollisuus osallistua omaan sijoitusprosessiinsa ja hänen yksilölliset tarpeensa huomioidaan. Nuorisokoti Harakkamäessä ja Siilimäessä on koettu nuoren ensimmäisten päivien nuorisokodissa olevan erityisen merkittäviä koko sijoitusjaksoa ajatellen. Nuorisokotien henkilökunnan mukaan nuoreen olisi tärkeä tutustua ja saada kontakti heti sijoituksen alussa. Työntekijöiden käytössä on ollut tietynlaisia alkukartoituslomakkeita, mutta ammatillisten harjoittelujeni aikana selvisi tarve uudistaa kartoituslomake ja tehdä siitä kattavampi.

Opinnäytetyönä luotu haastattelulomake suunnataan huostaan otetuille, sijaishuollon tukitoimina nuorisokotiin sijoitetuille sekä kiireellisesti sijoitetuille nuorille. Lomakkeen kysymyksiin vaikuttavat nuorisokodin henkilökunnan mielipiteet, nuorten haastattelut sekä opinnäytetyön teoriapohja. Teoriaosuudesta merkittävimpiä haastattelulomakkeeseen vaikuttajia ovat sijaishuollon laatukriteerit, nuoriin liittyvä kirjallisuus sekä sosiaalipedagogiikkaa ja osallisuutta käsittelevä materiaali.

Opinnäytetyö on toiminnallinen ja se tehdään kvalitatiivisella tutkimusotteella. Haastattelulomakkeen teko etenee vaiheittain ja muokkautuu koko opinnäytetyöprosessin ajan. Ensimmäistä versiota kokeillaan käytännössä nuorisokodin uusimmilla nuorilla ja heiltä pyydetään palautetta lomakkeen lopullista muotoa varten. Haastattelut toteutetaan teemahaastatteluina ja niistä saatua aineistoa käytetään lähinnä lähdemateriaalina.

OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Opinnäytetyönä luodun haastattelulomakkeen (LIITE 4) tarkoituksena on toimia alkukartoitusmenetelmänä nuorisokodissa. Nimitys ”haastattelulomake” tulee siitä, että lomakkeen kysymyksiä on tarkoitus käydä nuoren kanssa läpi keskustellen. Haastattelijana toimii nuoren tukihenkilö, joka on nuorisokodissa nuorelle nimetty oma työntekijä. Aiemmin uudelle nuorisokotiin tulleelle nuorelle on tehty lyhyt haastattelu, jossa on kysely omaan elämään liittyvistä asioista vaihtelevan lomakkeen avulla. Joidenkin nuorten kohdalla alkukartoitusta ei välttämättä ole tehty ollenkaan. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää kattava haastattelulomake ja tehdä siitä nuorisokodin tarpeisiin ja nykyajan haasteisiin vastaava. Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa haastattelulomakkeesta käytetään myös termiä kartoituslomake.

Nuoren haastattelun avulla saatu tieto helpottaa nuoren hoito- ja kasvatussuunnitelman tekoa ja auttaa huomioimaan nuoren yksilölliset tarpeet. Nuorisokodilla on tarkoitus ottaa työn tuloksena syntynyt nuoren haastattelulomake käyttöön. Lomakepohja on tarkoitus laittaa nuorisokodin käytössä olevaan Nappula -tietokonejärjestelmään, mistä se on työntekijöiden saatavilla.

Alkuperäiseen opinnäytetyösuunnitelmaan kuului haastattelulomakkeen luominen nuoren lisäksi hänen vanhemmilleen. Vanhemmille suunnatun haastattelulomakkeen luomisesta kuitenkin luovuttiin, sillä työmäärä olisi kasvanut suhteettoman suureksi yhden ihmisen tehdä. Suunnitelman muutokseen vaikutti myös aikataulun tiukkuus.

Kansallinen sosiaalialan kehittämisohjelma esittää, että lapsen tai nuoren tilanteesta tulisi tehdä kartoitus yhdessä asiakkaan kanssa. Kehittämisohjelman mukaan lapsen terveyden ja kehityksen vaarantuessa tulisi huomioida kokonaistilanne ja ottaa mukaan pohdintoihin sekä lapsi että hänen läheisensä. Lapsen tai nuoren elämäntilanteen kartoitusmalli on yksi keino edistää kehittämismallin mukaista toimintaa. Elämäntilanteen kartoituksessa kiinnostus

kohdistuu siihen, mitä nuori ajattelee ja tuntee. Työskentelyssä käydään läpi tietyt nuoren elämää koskevat teemat, varoen tiettyyn teemaan jumiutumista.

Kartoituksessa voidaan käsitellä myös nuoren vanhempien ongelmia, sillä ne ovat voineet vaikuttaa nuoreen traumatisoivasti. Näistä asioista puhumalla voi työntekijä pyrkiä voimaannuttamaan nuorta. (Bäck-Kiiänmaa 2004, 9; Möller 2004, 24–25.) Nuorille opinnäytetyönä suunnatussa haastattelulomakkeessa kysellään vanhempien päihteiden käytöstä ja väkivaltaisuudesta, jotta niiden vaikutus nuoreen selviäisi.

Lapsen ja nuoren antaman tiedon hyödynnettävyyttä on kritisoitu. Epäilyjä on herättänyt etenkin se, että voiko tietoon luottaa. Kuitenkin tiedon luotettavuuden sijasta tärkeämpänä voidaan nähdä osallistumisen mahdollisuus ja se, mitä nuori ylipäättään kertoo. Vaikka vanhempien kokemus perheen tilanteesta on tärkeä selvittää, voi nuoren kokemuksista ja tunteista kertoa vain nuori itse. Työntekijä voi omalla toiminnallaan rohkaista nuorta avautumaan ja selvittää hänelle, että tieto on merkittävää oikeanlaisen avun antamiseksi. Sen lisäksi, että nuoren tehtävänä kartoitustyöskentelyssä on tuottaa tietoa, on tilanne hyvä myös tiedon vastaanottoon. Esimerkiksi puhuttaessa sijoitukseen johtaneista syistä, voi työntekijä oikaista nuoren mahdolliset väärinkäsitykset asian suhteen. (Möller 2004, 26–27, 35.) Työntekijä voi myös selventää nuorelle, miksi hän on joutunut kotinsa ulkopuolelle ja mihin sijoituksella pyritään.

Sarianna Reinikaisen (2009, 151) väitöstutkimus käsittelee nuorisokodissa asuneiden tyttöjen kokemuksia nuorisokodissa asumisesta. Tutkimuksesta käy ilmi, että nuorisokodissa asuneet kokivat tärkeimpänä sen, että heidän yksilöllisiin tarpeisiinsa vastattiin nuorisokodissa. Entiset nuorisokodin asukkaat näkivät nuorisokodin vaikutuksen elämäänsä merkittävimpänä ja tärkeimpänä silloin, kun nuorisokoti oli onnistunut vastaamaan heidän useisiin ongelmiinsa sijoituksen aikana.

Opinnäytetyönä tuotetun haastattelulomakkeen avulla saatu tieto lisää nuoren yksilöllisyyden huomioimista. Lisäksi sen tarkoituksena on antaa työntekijöille tarkempi kuva uudesta nuoresta, kuin mitä nuoren aiemmista asiakirjoista käy

ilmi. Haastattelulomakkeen kautta saatu tieto lisää työntekijöiden tietoa nuoresta ja auttaa hänen tarpeisiinsa vastaamista ja ymmärtämistä. Lomakkeiden käytön pohjalta saatua tietoa voidaan käyttää nuoren hoito- ja kasvatussuunnitelman suunnittelussa, ja haastattelun muodossa nuoren kanssa läpikäyty lomake voi lähentää työntekijää ja asiakasta. Täytetyt haastattelulomakkeet arkistoidaan kunkin nuoren kansioon ja niihin on helppo palata tarvittaessa.

Toteutus

Luodun haastattelulomakkeen on tarkoitus toimia konkreettisena työvälineenä tukihenkilön ja nuorisokodin uuden nuoren välillä. Haastattelulomakkeen tekoa varten on haastateltu nuorisokodin henkilökuntaa ja selvitetty heidän mielestään oleellimmat asiat. Lomakkeen tekoa varten on tutustuttu myös jo käytössä olleisiin alkukartoitus- ja palautelomakkeisiin.

Sosiaalipedagogiikan kannalta on tärkeää, että tutkimuksissa saadaan tietoa itse kokijoilta ja toimijoilta. Tutkimuskohteena voi olla yksi ihminen tai ryhmän toiminta. Tavoitteena on saada tietoa toimintaan osallistuvilta ja kysymykset hänelle voivat tarkentua vasta vuorovaikutuksen edetessä. (Mönkkönen, Nurro & Väisänen 1999, 36–37.) Vaikka opinnäytetyötä tehdessä pääasiassa keskityttiin haastattelulomakkeiden tekoon, oli tavoitteena päästä kokeilemaan niitä myös käytännössä. Opinnäytetyöprosessissa nähtiin ideaalisena se, että luotuja haastattelupohjia voidaan kokeilla käytännössä uusilla nuorilla. Tällöin pystyttiin vielä tekemään mahdollisesti tarpeellisia muutoksia niihin ja saatiin osallistettua nuoria kehittämistyöhön, jonka tarkoituksena on heidän olojensa paraneminen.

Koska nuorisokodissa ei opinnäytetyön teon aikaan ole ollut vaihtuvuutta, haastattelulomaketta käytettiin viimeksi tulleiden nuorten kanssa.

Haastattelulomakkeen käytännön kokeiluissa nuorta haastatteli hänen tukihenkilönsä ja opinnäytetyön tekijä oli paikalla seuraamassa ja kysymässä palautetta. Nuoria oli mahdollista haastatella nuorisokodeissa ilman heidän vanhempiensa lupaa, sillä tuotos tulee osaksi nuorisokodin sisäistä kehitystä eikä

opinnäytetyössä tuoda niinkään esille nuorten vastauksia, vain mahdollinen palautteen itse lomakkeesta. Lupa-anomukset työn tiimoilta toimitettiin nuorisokodin johtajalle sekä haastatelluille nuorille.

Opinnäytetyössä nuorilta kysyttiin palautetta haastattelulomakkeista henkilökohtaisesti eikä palautteen keruulle ollut tarkoin strukturoitua kaavaa. Tällainen tutkimustapa vastaa sosiaalipedagogiikan haasteeseen siitä, ettei tutkimustulosten ja tässä tapauksessa haastattelulomakkeiden arviointi ole riippuvainen etukäteen asetetuista kysymyksistä.

Tutkimusmenetelmä ja kehittämisiongelma

Opinnäytetyö on toiminnallinen ja laadullisen tutkimusotteen omaava. Toiminnallinen opinnäytetyö on teoreettisiin sekä käytännöllisiin tarpeisiin vastaava (Varto 2003, 8). Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena voi syntyä esimerkiksi opas, ohjeistus tai tapahtuma ja tässä tapauksessa alkukartoituslomake. Tutkimuksellisten menetelmien, kuten tiedon keräämisen tulee toiminnallisessa opinnäytetyössä olla harkittua, sillä työ voi niitä sovellettaessa laajeta liian suureksi. Kuitenkin aineistoa voi joutua hankkimaan, jotta opinnäytetyönä luotu tuotos vastaa kohderyhmän tarpeisiin. Toiminnallisessa, laadullisen tutkimusotteen omaavassa työssä kerätyn aineiston ei tarvitse olla tarkkaan analysoitua, vaan sitä käytetään enemmänkin lähdeaineistona. Aineiston keruu voi tapahtua myös hyvin perustasoisesti, esimerkiksi teemahaastatteluin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56–58.)

Tästä työstä tekee toiminnallisen sen ammatilliseen käytäntöön kohdistuva tuotos, haastattelulomake. Tarkoituksena ei ole analysoida tarkasti haastattelujen kautta saatua tietoa, mikä ei ole toiminnallisessa opinnäytetyössä välttämätöntä (Vilkkä ym. 2003, 64). Haastatteluja tehdään niin nuorisokodin henkilökunnalle kuin nuorille. Nuorilta kerätään aineistoa yksilöhaastatteluin. Haastattelumenetelmänä käytetään puolistrukturoitua teemahaastattelua, missä teemana ovat nuorille suunnatun kartoituslomakkeen kysymykset ja haastattelua on vain osin suunniteltu

etukäteen. Haastatteluaineistoa ei ole tarkoitus litteroida tarkasti, sillä kiinnostus kohdistuu haastattelulomakkeen kehittämiseen nuorilta saadun palautteen kautta.

Opinnäytetyössä haastatellaan vain muutamaa nuorisokodin nuorta. Aineiston määrä on tällöin pieni, mutta toiminnallisessa opinnäytetyössä tärkeämpänä nähdään aineiston laatu (Vilkkä ym. 2003, 64). Tässä työssä laadukkuuteen pyritään sillä, että nuoret kohdataan kasvotusten ja keskusteluun on varattu aikaa. Teemahaastatteluissa haastattelijan kysymykset tutkimuksen kohteille voivat vaihdella tilanteen mukaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 203). Tämän haastattelutyypin mukaisesti nuorten haastatteluja on suunniteltu aihepiiriin osalta, mutta kysymysten tarkka muoto ja niiden järjestys puuttuvat. Haastattelijan tulee teemahaastattelussa kuitenkin pyrkiä siihen, että vastaukset ovat merkityksellisiä ja ne vastaavat tutkimustehtävään (Tuomi ym. 2003, 77). Tähän työssä vastataan sillä, että joitain kysymyksiä kirjataan ylös ennen nuoren kohtaamista, jotta tärkeimmät asiat tulevat haastattelussa ilmi.

Laadullinen tutkimus on terminä laaja ja sen synonyymeinä käytetään monia erilaisia nimikkeitä. Suomalaisessa kirjallisuudessa laadullista tutkimusta kuvataan käyttäen ilmaisuja kuten ihmistieteellinen, tulkinnallinen ja pehmeä. Laadullinen tutkimus tarvitsee pohjaksi teoriaa. Tutkimuksen tuloksiin vaikuttaa se, mitä välineitä käytetään ja millaisia merkityksiä tutkittavalle ilmiölle annetaan. Tutkimustulokset ovat tällöin sidoksissa havaintomenetelmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 7–9, 17,19.) Tässä opinnäytetyössä nuorilta pyydetään palautetta jo luoduista haastattelulomakkeista, jolloin palaute on sidoksissa tutkijan etukäteen luomiin kartoituslomakkeen kysymyksiin ja niiden aseteluun. Tämä jättää arvailujen varaan sen, mitä nuoret toivoisivat heiltä kysyttävän alkukartoituksessa, jos valmiita kysymyksiä ei olisi jo tehty.

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen yleisimpiä aineistonhankintamenetelmiä ovat haastattelut, kyselyt ja havainnointi (Tuomi ym. 2003, 73). Haastattelu on käytetyimpiä menetelmiä tutkimuksissa ja sitä voidaan käyttää erilaisista lähtökohdista käsin. Haastattelu on keskustelua, jolla pyritään tiettyyn tarkoitukseen. Vaikka haastattelu on usein käytetty metodi, sisältää se

myös ongelmia. Haastattelun kautta saadut tulokset sisältävät usein tulkintaa, jolloin tulosten yleistämisen kanssa tulee olla varovainen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 11–12.) Haastattelu eroaa kyselystä siinä, että haastattelussa kysymykset esitetään suullisesti ja vastaukset kirjaa haastattelun tekijä. Etuna tässä on vuorovaikutuksen joustavuus, jolloin haastattelijä voi tarvittaessa esimerkiksi selventää kysymyksiä. (Tuomi ym. 2003, 75.) Tämä opinnäytetyö ilmenee laadullisena yksilö- ja ryhmähaastatteluissa sekä tavoitteena vastata haastateltujen näkemyksiin lomaketta tehdessä. Kvalitatiivisuus näkyy myös siinä, että palautetta hankitaan haastattelulomakkeista suoraan nuorilta ja kohdejoukko on tarkoituksenmukaisesti valittu. (Hirsjärvi ym. 2007, 160; Vilka ym. 2003, 57).

Opinnäytetyössä tietoa kerätään niin nuorisokodin henkilökunnalta kuin nuorilta. Kun tutkimuskohteena on ihmisiä, on pääsääntö se, että heitä kunnioitetaan eikä heidän yksityisyyttään loukata. Kunnioitusta osoitetaan sillä, että kohteelle annetaan mahdollisuus päättää tutkimukseen osallistumisesta. Yksityisyys taas tulee huomata siten, että tutkittavan ei tarvitse kertoa sellaisia asioita, mitä ei halua. Tutkijan tulee kertoa avoimesti tutkittaville työstään ja sen tarkoituksesta. Tutkittavien anonyymisyys tulee säilyttää, eivätkä he saisi olla tunnistettavissa raporteista. Laadullisen tutkimustavan lisääntyneenä tutkittavista on saatu entistä henkilökohtaisempaa tietoa, jolloin anonyyminä pysymisen merkitys on kasvanut. (Moilanen 1999, 75–77.)

Tämän opinnäytetyön johdosta on toimitettu lupa-anomukset niin nuorisokodin johtajalle (LIITE 1), kuin haastateltaville nuorille (LIITE 3). Johtajalle sähköpostitse lähetetyssä lupa-anomuksessa selvitetään opinnäytetyön tarkoitusta ja anotaan lupaa nuorisokodin henkilökunnan ja nuorten haastatteluihin. Johtajalle lähetetyssä lupa-anomuksessa suunnitelmana oli vielä haastattelulomakkeen teko nuoren lisäksi hänen vanhemmilleen. Johtajan lisäksi koettiin tärkeänä kysyä lupaa erikseen nuorilta työn pysymiseksi eettisenä. Kun tiedossa oli haastateltavat nuoret, välitettiin lupa-anomukset heille nuorisokodin henkilökunnan kautta. Henkilökunnan kanssa oli sovittu, että nuoren kieltäytyessä haastattelusta, ilmoittaisivat he asiasta minulle. Vaikka alun perin aikomuksena oli kysyä nuorilta lupaa kasvotusten, päädyttiin tähän ratkaisuun välimatkojen takia. Opinnäytetyön

tekijän asuessa Lahdessa, olisi matkoja Mäntsälässä ja Helsingissä sijaitseviin nuorisokoteihin tullut liian paljon.

Koska tämä opinnäytetyö on toiminnallinen, puhutaan tutkimusongelman sijaan kehittämisiongelma. Kehittämisiongelma on nuorisokodissa asuvan nuoren osallisuuden ja yksilöllisyyden huomioimisen mahdollistaminen sijoitusprosessin alussa haastattelulomaketta käyttäen. Kehittämisiongelman ratkaisun pääpaino on opinnäytetyönä luodussa haastattelulomakkeessa. Haastattelulomakkeen lopulliseen versioon vaikuttavat nuorisokodin työntekijät sekä itse nuoret, joilla on tässä työssä mahdollisuus olla osallisena nuorisokodin toiminnan kehitystyössä.

TYÖN SOSIAALIPEDAGOGINEN VIITEKEHYS

Työllä on sosiaalipedagoginen viitekehys ja siinä ilmenee sosiaalipedagogiikan kannalta tärkeitä arvoja. Sosiaalipedagogiikka eroaa yleisestä pedagogiikasta siinä, että se on kiinnostunut auttamaan huono-osaisia ja työssä ilmenevät yhteiskunnalliset arvot (Moilanen 1999, 8). Sosiaalipedagogiikka korostaa ihmisen subjektiivisuutta määrittäen kehitysprosessin yksilöllisenä ja ihmisen oman arvonsa tuntevana. Sosiaalipedagogiikan merkittävänä tavoitteena on saada ihminen integroitumaan yhteiskuntaan ja kannustaa ihmistä toimimaan omien elinolojensa paranemiseksi. Tärkeimpinä arvoina sosiaalipedagogiikassa korostuvat yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. (Mönkkönen ym. 1999, 18–19.)

Tässä opinnäytetyössä yhteisöllisyyden tavoittelu näkyy siinä, että uusi nuori saa äänensä kuuluviin. Haastattelulomakkeen käyttö nuoren kanssa voi edesauttaa nuoren tuloa osaksi nuorisokodin yhteisöä. Lisäksi nuoren kanssa haastattelun muodossa läpikäydyn lomakkeen tavoitteena on lähentää nuorta ja hänen tukihenkilöään. Kerronnan kautta saatu tieto auttaa työntekijää työssään nuoren hyväksi, mutta voi auttaa myös nuorta ymmärtämään itseään, kun hän on sanonut asiat ääneen. Haastattelun tuoma tieto voi kertoa siitä, missä nuori tarvitsee tukea, ja nuori kokee tulleensa kuulluksi. Opinnäytetyönä kehitelty haastattelulomake tuo nuoren yksilöllisyyttä esiin ja nuori voi kokea olevansa tärkeä ja vastuullinen oman elämänsä suhteen. Harakkamäki ja Siilimäki tukevat nuoren kehitystä omalta osaltaan, mutta pyrkivät samalla siihen, että nuoresta tulee oman vastuunsa kantava (Nuorisokoti Harakkamäki 2010).

Sosiaalipedagogiikkaa voidaan hyvin soveltaa lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Syrjäytyminen ei ole erillinen tapahtuma

joidenkin nuorten elämässä, vaan pikemminkin prosessi. Syrjäytyvien nuorten auttamiseksi sosiaalipedagoginen toiminta korostaa nuoren subjektiivisuutta. Nuoren elämäntilannetta tulisi tarkastella kokonaisuudessaan ja pyrkiä vahvistamaan nuoren itsenäistymiskehitystä. (Hämäläinen 2000, 3; Mönkkönen ym. 1999, 19, 21.) Työtapoina tässä voidaan käyttää voimavarojen vahvistamista, rinnalla kulkemista ja kuuntelemista. Työvälineinä voi toimia esimerkiksi draama, kirjoittaminen ja kerronta. (Ruusunen 2005, 54–55.)

Luotu haastattelulomake ja sen käyttö nuoren kanssa voi ehkäistä syrjäytymistä lisäten nuoren kokemusta sijaishuollon asiakkuudestaan ja mahdollisuudestaan osallistua sijoitusprosessiin. Haastattelulomakkeessa on kysymyksiä liittyen siihen, mitä nuori itse aikoo tehdä tulevaisuutensa eteen. Tämän tavoitteena on lisätä nuoren vastuullista elämänhallintaa, korostaa hänen subjektiivisuuttaan ja ehkäistä nuoren passivoitumista. Passivoituminen on sosiaalipedagogiikan näkökulmasta katsottuna kritisoitavaa (Mönkkönen ym. 1999, 22).

Haastattelulomakkeen kautta työntekijä on vuorovaikutuksessa nuoren kanssa ja voi päästä ymmärrykseen nuoren mielteistä oman elämänsä suhteen. Nuoren kanssa läpikäyty lomake tuo työntekijälle ymmärrystä nuoren toimimistavoista ja arkielämään liittyvät kysymykset voivat tuoda työntekijälle tietoa siitä, millaisissa asioissa nuorta tulee tukea.

Sosiaalipedagogiikkaan liittyy läheisesti suunnitelmallisuus oman elämän suhteen. Kun työntekijä käy haastattelulomaketta läpi yhdessä nuoren kanssa, saattaa nuori tällöin hahmottaa paremmin toimintaansa, elämänsä arvoja sekä pohtia mahdollisuuksiaan vaikuttaa omiin asioihinsa. (Mönkkönen ym. 1999, 81–82.) Työntekijän tärkeänä roolina on laittaa aluille prosessi, jossa nuori kokee olevansa arvostettu ja autonominen omien asioidensa sujumisen suhteen. Haastattelun pitäjänä ja voimaantumisen auttajana voi hyvin toimia sosionomi, joka omaa kohtaamisen taidon ja kunnioittaa nuoren autonomiaa. (Ruusunen 2005, 60.)

Nuorten kanssa tehtävässä työssä sosiaalipedagogiikka voi ilmetä tietynlaisena ajattelutapana ja viitekehysenä. Nuoren syrjäytymisen ehkäisemiseksi sosiaalipedagogisesti tehty työ ohjeistaa nuorta ottamaan vastuuta omista

päätöksistä ja motivoi muutokseen. Huomiota kiinnitetään erityisesti nuoren mahdollisuuksiin elämässä ja nuoren yksilöllisyyteen, tarkastellen nuoren arkipäiväisiä asioita. Arkipäivän tarkastelu, sosioekologia, ohjaa työtä nuoren voimavarojen löytämiseen. Arkipäivän merkityksellisyys on huomioitu haastattelulomakkeessa arkipäivään liittyvinä kysymyksinä. Sosioekologia pyrkii myös sosiaalisen elämänpiirin kokonaisvaltaiseen hahmoittamiseen sekä oman elämänhallinnan tukemiseen. Nuoren sosiaalisen elämänpiirin hahmoittamiseen liittyen lomakkeessa on sosiaalisiin suhteisiin liittyviä kysymyksiä sekä verkostokartta.

Sosiaalipedagogiikka ohjaa kunnioittamaan ihmisen nykyhetkeä ja huomioimaan hänen elinolojaan sekä vahvistamaan itsearvostusta. Sosiaalipedagogisesti tehtävässä työssä eritellään ihmisen arkielämän ongelmia ja suunnitellaan keinoja tilanteen muuttamiseksi. Nuorten kanssa tehtävässä työssä korostetaan nuoren yksilöllisyyden huomioimista ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista.

Sosiaalipedagogiikkaa voidaan toteuttaa kaikkien nuorten kanssa. (Hämäläinen 2000, 16–18, 23–26.)

Sosiaalipedagogiikan suuntauksista sosiokulttuurinen innostaminen pyrkii motivoimaan ihmisiä osallistumaan ja lisäämään ihmisten tietoisuutta omasta itsestään. Suuntauksessa tavoitellaan kohteen elämänlaadun paranemista sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on luoda haastattelulomake, joka tuo nuorelle mahdollisuuden osallistua sijoitusprosessiin vuorovaikutuksessa työntekijän kanssa, ja työ vastaa tällöin sosiokulttuurisen innostamisen haasteeseen. Innostamisella tavoitellaan ihmisen aloitteellisuutta ja vastuuntunnon herättelyä, sekä ihmisen motivoitumista toimimaan asioidensa eteen. Motivoituminen vaatii sen, että ihminen itse haluaa muutosta, sillä muuten osallistuminen ei ole aitoa. Sosiokulttuurinen innostaminen näkee merkittävänä tavoitteiden asettamisen toiminnalle, sisältäen suunnitelman ongelmien ratkaisemiseksi päämääriin pääsemiseksi (Kurki 2000, 19, 23, 118–119, 133). Luotu haastattelulomake esittää nuorelle kysymyksiä siitä, kuinka hän itse aikoo toimia esimerkiksi koulumenestyksen paranemiseksi, ja tällä pyritään innostamaan nuorta ottamaan vastuuta omista asioistaan.

Vaikka innostumisen onnistumiseksi lähtökohtana on kohteen oma halukkuus osallistua, voi työntekijä lisätä nuoren halukkuutta vaikuttaa omiin asioihinsa kannustamalla, tukemalla ja neuvomalla häntä niin haastattelulomaketta läpikäydessä kuin myöhemmässäkin kasvatuksessa. Innostuminen vaatii onnistuakseen myös yhteisöllisen vuorovaikutussuhteen, jossa ihminen kohdataan subjektina ja kokonaisena. Tällainen suhde on avoin ja molemminpuolinen ja rikastaa vuorovaikutussuhteen molempia osapuolia. Kun työntekijä kohtaa uuden nuoren kahden kesken haastattelulomakkeen merkeissä ja saavuttaa nuoren kanssa edellä mainitun kaltaisen minä-sinä – suhteen, mahdollistaa se yhteisöllisyyden muodostumista nuorisokodissa. (Kurki 2000, 88–89, 129, 131.)

Sosiokulttuurisen innostamisen kannalta on tärkeää luoda toimintatapoja, jotka mahdollistavat vuorovaikutuksen ja ihmisen osallisuuden. Vuorovaikutuksen avulla ihmiset voivat yhdessä saavuttaa päämääriä ja muutoksia yhteiskunnassa. (Kurki 2000, 89.) Haastattelulomake toimii metodina vuorovaikutuksen luomisessa ja osallisuuden mahdollistamisessa, mutta sillä saatu tieto edistää myös tavoitteiden saavuttamista: kun työntekijä tietää nuoren tuen tarpeet ja nuori tiedostaa ne itsekkin, voidaan nuoren kanssa tehdä suunnitelmia päämääriin pääsemiseksi. Työntekijän tulee innostaa nuorta haluamaan muutoksia ja keksiä, mikä kunkin nuoren kohdalla on paras kannustaja. Vaikkei yksittäisen nuoren kohdalla yhteiskunnan muutokset olisivatkaan suuria, voi oikeanlainen tuki auttaa nuorta elämässä eteenpäin ja ehkäistä ongelmia ja syrjäytymistä.

Työntekijän tehtävänä on tiedon saamisen lisäksi myös pyrkiä ymmärtämään nuoren elämäntilannetta ja ongelmia. Jos työntekijä tarkastelee asioita suuremmasta näkökulmasta kuin vain haastattelulomakkeiden vastausten pohjalta, saattaa hän havaita nuoren elämässä syy-seuraussuhteita ja kyetä tällöin puuttumaan ongelmien todellisiin syihin. Sosiokulttuurisesta näkökulmasta katsottuna ihmisen arkipäivä kertoo paljon eikä sitä voida sivuttaa ihmisen ymmärtämiseksi. Työntekijän tulisi myös eläytyä nuoren tilanteeseen, jolloin nuoren toimintatapojen tulkitseminen voi helpottua. (Kurki 2000, 90–91.)

NUORUUSIKÄ

Lastensuojelulaki (417/2007, 6§) määrittelee lapsen alle 18-vuotiaaksi ja nuoren 18–20-vuotiaaksi. Kuitenkin psyykkisen kehitysvaiheen mukaisesti nuoruusikä nähdään pidetään ikävuosia 12–22, alkaen siitä, kun lapsi tulee 2–5 vuotta kestäväan murrosikäan. Alkamisajankohdaltaan yksilöllisen murrosiän aikana lapsi kehittyy biologisesti, fysiologisesti ja psyykkisesti, ja kypsyy seksuaalisesti. (Aalberg & Siimes 2007, 15.) Tässä opinnäytetyössä puhutaan nuoresta, mitä perustellaan kohderyhmän psyykkisellä kehitysvaiheella ja sillä, että kyseessä ovat nuorisokodin asiakkaat.

Murrosikä ajoittuu 10–14 -vuoden ikään tytöillä ja pojilla se alkaa pari vuotta myöhemmin. Tytöillä murrosiän fyysiset muutokset ovat selkeämmät kuin pojilla, mutta molemmilla ikäkauden vaikutukset näkyvät ajatusmaailman muutoksina. (Airola & Tarsalainen 2005, 15,18.) Nuoruusiästä puhutaan yksilöitymisvaiheena, jossa nuori pyrkii irroittautumaan lapsuudesta ja tulemaan aikuiseksi. Tämän ikäkauden aikana nuorella on mahdollisuus vaikuttaa elämänlaatuunsa tulevaisuudessa. Nuoren persoonan kehitykseen vaikuttavat lapsuuden kokemukset, aikuisuuteen pyrkiminen sekä ympäristö. (Aalberg ym. 2007, 15, 67.)

Nuoruusikä voidaan suurpiirteisesti jakaa kolmeen ikävaiheeseen. Näistä varhaisnuoruudella tarkoitetaan 12–14-vuotiaita, varsinaisella nuoruudella 15–17-vuotiaita ja jälkinuoruudella 18–22-vuotiaita. Harakkamäen ja Siilimäen nuorisokodeissa nuoret kuuluvat tämän jaottelun mukaan pääosin varhaisnuoriin sekä varsinaisiin nuoriin ja vain pari on alle 12-vuotiaita. Varhaisnuoruudessa nuorta hämmentävät kehon fyysiset muutokset sekä mielen ailahtelut. Toisaalta nuori haluaa korostaa itsenäisyyttään ja toisaalta taas olla vielä lapsi. Varhaisnuoruudessa kaveripiiriin merkitys vahvistuu ja nuori alkaa etsiä itselleen arvoja. 12–14-vuotiaan varhaisnuoren käyttäytyminen on itsekeskeistä ja nuori haastaa vanhempiaan kiistoihin itsenäistyäkseen. Varsinaisen nuoruuden aikaan nuori on jo osittain tottunut muuttuneeseen kehoonsa ja seksuaalisuus kehittyy. 15–17-vuotias on aktiivinen ja haluaa vaikuttaa omiin asioihinsa ja ympäristöönsä. (Aalberg ym. 2007, 68–70.) Nuoren ikävaihe saattaa vaikuttaa luodun

haastattelulomakkeen käytännön kokeiluihin. Esimerkiksi tulevaisuuteen liittyvät kysymykset voivat olla otollisempia varsinaisille nuorille, joilla on kiinnostusta vaikuttaa asioihinsa.

Nuoruusiässä, murrosiän alkuvaiheista lähtien nuori pyrkii etääntymään vanhemmistaan. Vanhempien korvaajana ikätovereiden merkitys kasvaa. Vanhempien tulee säilyttää murrosikäiseen kontakti ja osoittaa välittämistä, vaikka nuori itse sitä vastustelisikin. (Kemppinen 1999, 2.) Välttääkseen nuoren ajautumisen huonoon seuraan, tulee vanhempien olla tietoisia hänen kaveripiiristään. Vanhempien kiinnostus ja välittämisen osoitus murrosiässä olevia lapsiaan kohtaan ehkäisee nuoren päihdeongelmia. (Airola ym. 2005, 19, 48.) Nuorisokoti Harakkamäkeen ja Siilimäkeen tehdyissä haastattelulomakkeissa kysellään nuoren kaveripiiristä, jotta työntekijät tietäisivät nuoren kavereista ja osaisivat vastausten pohjalta arvioida kavereiden vaikutuksia kyseiseen nuoreen.

Nuoren ryhmään kuuluminen on tärkeä kehityksellinen vaihe. Ryhmässä nuori kokee olevansa vapaa lapsuuden kahleista ja uskaltaa tehdä asioita, joita yksin ei uskaltaisi. Ryhmässä oleminen helpottaa ahdistusta ja lisää nuoren itsevarmuutta. Jos nuori jää ryhmän ulkopuolelle, voi se lisätä psyykkisiä ongelmia. (Aalberg ym. 2007, 71–72.) Vanhempien ja muiden aikuisten merkitys ei katoa kokonaan, vaan nuori kaipaa myös heiltä välittämistä. Nuorella tulisi olla läheisiä ihmissuhteita myös aikuisiin, sillä se ehkäisee yksinäisyyttä. Aikuiset, kuten vanhemmat tai nuorisokodin työntekijät, toimivat nuorelle malleina ja voivat tukea ja kannustaa lapsesta aikuiseksi kasvamisessa. Erityisen tärkeäksi ammatillaiset muodostuvat tilanteissa, joissa nuorelta puuttuu luonnollinen lähiverkosto. Nuorisokodin työntekijät voivat toimia nuoren tukiverkostonä, kannustajina ja keskustelukumppaneina. (Kemppinen 1999, 2, 135.)

Kehittyessään lapsesta aikuiseksi, nuori tarvitsee kokemuksen siitä, että on pidetty. Aikuisen tulee osoittaa välittämistä ja olla aidosti läsnä. Nuori tarvitsee myös rajoja ja tilanteita, joissa on pakko ottaa vastuu omista teoista. (Aalberg ym. 2007, 129–130.) Haastattelulomake pyrkii osaltaan herättelemään nuoren vastuullisuutta. Jos nuoren omat vanhemmat epäonnistuvat rajojen asettamisessa,

lankeaa vastuu tästä usein ammattilaisille (Kempainen 1999, 2). Nuoren tulee saada mahdollisuus uhmata asemaansa ja hän tarvitsee kokemuksen siitä, että hänen uhmaansa vastataan. Kuitenkaan aikuiset eivät voi jatkuvasti painostaa nuorta, vaan nuori tarvitsee myös fyysistä ja emotionaalista tilaa kehittyä. (Aalberg ym. 2007, 129- 130.)

Lastensuojelun puitteissa puhutaan joskus moniongelmaisista nuorista. Käsite ei sinänsä ole yksiselitteinen, sillä monen nuoren ongelmat ovat peräisin perheen ongelmista. Ongelmia, kuten päihde- väkivalta- ja mielenterveysongelmia voi olla kaikenlaisilla perheillä, yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta. Jos nuori jää yksin perheen ongelmien kanssa, saattaa hän syrjäytyä ja lopulta muuttua apaattiseksi ja depressiiviseksi. Moniongelmallisella ja syrjäytyneellä nuorella ei ole tulevaisuutta koskevia unelmia eikä yhteiskuntaan liittyviä odotuksia. Lastensuojelun työntekijöillä on tärkeä rooli saada nuori uskomaan tulevaisuuteen ja tavoittelemaan haluamiaan asioita. Ratkaisukeskeisessä mallissa nuorta herätellään pohtimaan, millaisen tulevaisuuden nuori itselleen haluaa. (Kempainen 1999, 189, 202.) Haastattelulomake sisältää kysymyksiä nuoren tulevaisuuden haaveista. Vaikka nuori ei osaisikaan kertoa, mitä tulevaisuudelta haluaa, voivat kysymykset herättää sitä pohtimaan.

Lastensuojelulain lisäksi nuorten asioita ajaa nuorisolaki. Nuorisolain tavoitteena on nuoren itsenäistymisen, sosiaalisen vahvistamisen ja elinolojen tukeminen. Laki asettaa vaatimuksia niin valtiolle kuin kunnalle nuorisotyön ja nuorisopolitiikan edistämiseksi. (Nuorisolaki 72/2006, 1§–2§.) Opinnäytetyö vastaa nuorisolain vaatimukseen sosiaalisesta vahvistamisesta pyrkien ehkäisemään syrjäytymisriskiä.

SIJAISHUOLTO JA NUORISOKOTI

Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen/nuoren hoitoa ja kasvatusta kodin ulkopuolella. Sijoitus voi tapahtua erimuotoina, riippuen sijoituksen tarpeesta ja tavoitteista. Näitä muotoja ovat avohuollon tukitoimena sijoittaminen, huostaan ottaminen, jälkihuoltona sijoittaminen, kiireellinen sijoitus sekä yksityinen sijoitus ja hallinto-oikeuden väliaikaisella päätöksellä sijoittaminen. (Saastamoinen 2008, 24.) Avohuollon tukitoimena sijoittaminen on ensisijainen sijoittamistapa, ellei merkittävää syytä huostaan ottoon ole. Avohuollon tukitoimien päämääränä on tukea lapsen hyvää kehitystä. Lisäksi niiden tavoitteena on edistää lapsen kasvatuksesta vastaavien kasvatuskykyä tilanteissa, joissa lapsen kotiolosuhteet ovat vaarantuneet ja uhkaavat lapsen myönteistä kehitystä joko kasvattajien tai lapsen itsensä toimesta. Tukitoimia on monenlaisia ja ne pyrkivät vastaamaan jokaisen lapsen tarpeisiin. Lapsi voidaan esimerkiksi sijoittaa avohuollon tukitoimena perhehoitoon tai laitokseen, tai koko hänen perheensä voidaan sijoittaa näihin paikkoihin. Kun lapsi sijoitetaan yksin avohuollon tukitoimena, vaatii se 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksen sekä huoltajan suostumuksen. Lapselle laaditaan asiakassuunnitelma, jossa määritellään tukitoimien tavoitteet ja kesto. Avohuollon tukitoimena sijoittaessa sijoitusjakson tulisi olla lyhyt, ja jos uhkana on usea sijoituskerta, tulisi miettiä huostaan ottoa vaihtoehtona tilanteen vakiinnuttamiseksi. (Saastamoinen 2008, 55–60.)

Lapsi tulee huostaanottaa tilanteessa, jossa hänen kasvuolonsa uhkaavat vakavasti lapsen terveyttä ja kehitystä ja kun huostaan otto on lapsen edun mukaista (Lastensuojelulaki 417/2007, 40 §). Kasvu- ja kehitysolosuhteiden vaarallisuus voi ilmetä monella tapaa ja johtua joko kasvattajista tai lapsesta itsestään. Päätös huostaanotosta voi johtua siitä, että kotona tai muissa kasvuolosuhteissa voi olla vakavaa terveydellistä uhkaa tai lapsi itse uhkaa terveyttään päihteiden käytöllä tai esimerkiksi rikollisella toiminnalla. Kun avohuollon tukitoimien ei koeta olevan riittäviä lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi ja päätös lapsen huostaan otosta on tehty, tulee sosiaalitoimen järjestää lapselle hänen tarpeisiinsa vastaava sijoituspaikka. Ennen huostaanottoa kaikkia asiaan osallisia tulee kuulla asiassa, lapsi mukaan lukien, ellei lain mukaista syytä kuulematta jättämiselle ole. Jos

osalliset vastustavat huostaanottopäätöstä, on heillä oikeus valittaa asiasta hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeudella on valta päättää huostaan ottamisesta, vaikka vastustusta olisikin. Huostaanottoa valmistelee aina kaksi työntekijää ja lapselle luodaan asiakassuunnitelma. Huostaanotto on toistaiseksi voimassa oleva järjestely ja se voi päättyä silloin, kun lapsen on turvallista palata kotiin tai kun lapsi täyttää 18 vuotta. (Saastamoinen 2008, 38–45.)

Kiireellisestä sijoituksesta puhutaan silloin, kun lapsi sijoitetaan välittömän vaaran vuoksi ja tilanne on akuutti. Sijoituspaikkana voi tällöin toimia laitos- ja perhehoidon lisäksi esimerkiksi sukulaisperhe. Kiireellisesti sijoitettaessa asian osallisten mielipide selvitetään ja lapsen kasvatuksesta vastaaville annetaan mahdollisuus valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen. Kiireellinen sijoitus voi lakata kun perusteita sille ei enää ole tai sen määräaika menee umpeen. (Saastamoinen 2008, 45–47.) Hallinto-oikeuden väliaikaisella määräyksellä lapsi voidaan sijoittaa tilanteissa, joissa huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa sen valmisteluvaiheessa. Hallinto-oikeus voi tällöin väliaikaisesti määrätä lapsen olinpaikasta ja hoidon järjestelyistä. Sosiaalitoimen tulee vaatia väliaikaista sijoitukseen määräystä, jos se koetaan lapsen edun mukaiseksi ennen varsinaisen huostaanoton voimaan astumista. (Saastamoinen 2008, 52–53.)

Nuoren sijaishuoltoapaikkaa valittaessa tärkeintä on huomioida paikan vastaaminen nuoren tarpeisiin ja huostaanoton tarkoitukseen. Jotta nuori ei joutuisi kierteeseen, missä sijaishuoltoapaikka vaihtuisi jatkuvasti, on paikan valinnan oltava tarkoin harkittu. Jos nuori joutuu jatkuvasti vaihtamaan sijoituspaikkaansa, aiheuttaa se hänelle turvattomuuden tunnetta, mikä voi synnyttää kehitysongelmia. Sijoituspaikkaa valittaessa tulee huomioida nuoren sisarusuhteet, jotta useampi huostaanotettu saman perheen lapsi olisi samalla sijoituspaikassa. Lapsen perheellä on mahdollisuus esittää toiveitaan sijaishuoltoapaikan suhteen. (Saastamoinen 2008, 99–100.)

Sijaishuoltoapaikan hoidon keskeisiä periaatteita on Pirjo Mikkolan (1999, 40–42) mukaan kahdeksan: yksilöllisyys ja kehitys, oikeudet ja velvollisuudet, hyvä perushoito, koulutus, terveys, yhteistyö vanhempien kanssa, lapsikeskeinen

yhteistyö sekä turvallisuus. Sijaishuoltopaikan perustyön tulisi lähteä sijoitettujen lasten ja nuorten tarpeista, ja koska tarpeet vaihtelevat, tulisi perustehtävää tarkastella säännöllisesti. Jokaisen sijaishuoltoa tarjoavan yksikön tulisi myös sopia yhteiset pelisäännöt, jotka perustuvat yksikön arvoille.

Nuorisokoti on lastensuojelulaitos ja yksi sijaishuoltopaikoista. Erona lastenkotiin on se, että nuorisokodissa lapset ovat iältään hieman vanhempia. Vaikka sijaishuollon tavoiteltavin ratkaisu on useimmiten perhehoito, on laitoshoido osuvampi vaikeahoitoiselle lapselle tai esimerkiksi murrosikäiselle (Sosiaaliportti 2008a). Lastensuojelulaitoksen toimintaa ohjaa lastensuojelulaki. Laki määrittelee esimerkiksi laitoksen toimitiloihin, henkilöstöön, lasten määrään ja rajoitustoimenpiteisiin liittyviä asioita (Lastensuojelulaki 417/2007). Lastensuojelulaitokset ovat kunnan, valtion tai yksityisen palveluntarjoajan ylläpitämiä. Yksityinen lastensuojelulaitos tarvitsee toimintaansa luvan lääninhallitukselta. (Saastamoinen 2008, 86–87.) Nuorisokodissa arjesta pyritään tekemään mahdollisimman kodinomainen, turvallinen ja kuntouttava. Näissä onnistutaan esimerkiksi säännöllisen päivärytmin, harrastusten ja muiden hoidossa käytettävien menetelmien myötä. Nuoren yksilölliset tarpeet huomioidaan tehtäessä hoito- ja kasvatussuunnitelma, mihin kirjataan tavoitteita ja menetelmiä tavoitteisiin pääsemiseksi. Nuorisokodeilla on usein myös omia erityis- ja osaamisalueita. (Sosiaaliportti 2008a.)

Nuorisokodit Harakkamäki ja Siilimäki

Nuorisokoti Harakkamäki on Mäntsälän Sääksjärvellä sijaitseva yksityinen lastensuojelulaitos, joka on perustettu vuonna 2007. Harakkamäki koostuu kahdesta yksiköstä, Ketunkolosta ja Karhunpesästä, jotka molemmat ovat seitsemänpaikkaisia samassa pihapiirissä olevia yksiköitä. Harakkamäen toimitusjohtaja omistaa myös Helsingin Puistolassa sijaitsevan, kuusipaikkaisen nuorisokoti Siilimäen. Nuorisokodilla on Mäntsälässä lisäksi jälkihuollon yksikkö. Ketunkololla, Karhunpesällä ja Siilimäellä on omat yksikön johtajat ja johtoportaan kuuluu näiden lisäksi toimitusjohtaja sekä laatu- ja

kehityspäällikkö. Nuorisokodeissa asuvat nuoret ovat iältään 9–18-vuotiaita. (Nuorisokoti Harakkamäki, 2010.)

Harakkamäen ja Siilimäen arvoissa korostuvat kodinomaisuus, yhteisöllisyys ja toiminnallisuus. Paikkojen tavoitteena on luoda nuorelle turvallinen ympäristö, jossa työntekijät tekevät asioita yhdessä nuoren kanssa. Nuorisokodissa jokainen nuori nähdään tärkeänä. Hoidossa tavoitellaan tilannetta, missä nuori osaa itse ottaa vastuuta elämästään tukemalla häntä esimerkiksi koulun käynnissä ja asettamalla hänelle rajoja. Nuorisokotien henkilökunta pyrkii tiiviiseen yhteistyöhön nuorten vanhempien kanssa. Harakkamäessä ja Siilimäessä toiminnallisuus on tärkeä osa arkea, ja se ilmenee esimerkiksi yhteisinä liikuntaharrastuksina. Pääharrastuksena nuorisokodeilla on judo, mikä on koettu hyvänä harrastuksena ongelmallisten lasten ja nuorten kasvatuksessa. Judon puitteissa nuorisokodin nuoret osallistuvat toisinaan leireille ja kilpailuihin. Vaikka judo soveltuu hyvin eri-ikäisille lapsille, ei nuorisokodissa ole kuitenkaan pakko osallistua kyseisen lajin harrastamiseen. Liikunnallisen toiminnan lisäksi Harakkamäessä ja Siilimäessä asuvan nuoren on mahdollista osallistua taideterapiaan, jota asiaan pätevyitynyt pitää nuorisokodin tiloissa. Työntekijöitä ohjaa lasten – ja nuorten psykiatri, jonka pitämää työnohjausta on kahden viikon välein. (Nuorisokoti Harakkamäki, 2010.)

LapsiARVI –kehittämishanke ja Laituri-projekti

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983, 1§) määrää, että lapsen hyvinvointi ja kehitys turvataan huollossa yksilölliset tarpeet huomioiden. Huollon tulee turvata lapselle läheiset ihmissuhteet ja toiveita vastaava koulutus. Lisäksi sen tulee huolehtia siitä, että lapsi saa osakseen ymmärrystä. Laki määrää myös, että lapsen kasvamista vastuullisuuteen ja itsenäisyyteen tulee edistää.

Edellä mainittu laki ja lastensuojelulaki määrittelevät sijaishuollon ja esimerkiksi lastensuojelulaitosten laadun edellytykset väljästi (Saastamoinen 2008, 88). Lastensuojelutyötä ja sen laatua kritisoidaan julkisuudessa perusteita vailla olevana työnä, missä työn laatu ja sisältö vaihtelevat eri työntekijöiden mukaan.

Työskentely voi todellisuudessa ollakin erilaista eri asiakkaiden kanssa, koska jokaiselle pyritään löytämään parhaat apukeinot ja asiakkaiden yksilöllisyyttä kunnioitetaan. (Möller 2005, 11.) Kuitenkin on koettu tarpeellisenä säätää erikseen laadun mittareita sijaishuollolle, jotka eivät jättäisi niin paljon tulkinnan varaa. Näitä kriteerejä ovat luoneet esimerkiksi Laituri-projekti sekä LapsiARVI –kehittämishanke. Tässä opinnäytetyössä keskitytään laatukriteereihin, jotka ohjeistavat hoito- ja kasvatustyötä sijaishuollossa. Valintaa perustellaan sillä, että opinnäytetyön aiheen kannalta kyseiset laatukriteerit ovat merkittävimpiä kohdejoukon ollessa jo nuorisokodissa asuvia nuoria.

Laituri-projekti tuotti suomalaiselle sijaishuollolle valtakunnalliset laatukriteerit. Projekti oli Lastensuojelun Keskusliiton ja sijaishuollon toimijoiden yhteistyö, jonka rahoitti RAY. Laituri-projekti alkoi vuonna 2001 ja päättyi 2004. Projektin tuottamat laatukriteerit pyrkivät huomioimaan entistä paremmin lapsen/nuoren sekä hänen läheistensä mielipiteet sijaishuollon aikana. Projektin tavoitteena oli saada sijaishuollon asiakkaiden näkökulma esiin ja osoittaa, mihin toiminnan arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota. Kriteeristön avulla sijaishuoltopaikkojen tulisi olla helpompaa arvioida omaa toimintaansa ja muokata sitä lapsilähtöisemmäksi. Kriteeristö tekee sijaishuollon myös selkeämmäksi ja näkyvämmäksi asiakkaille. Laituri-projektin tuotoksena sijaishuollon eri vaiheet on eritelty ja kuvailtu tarkasti. Kriteeristö käsittelee sijoituksen, hoidon ja kasvatuksen sekä jälkihuollon vaiheita ja osoittaa, miten laadukkuuden tulisi ilmetä eri vaiheissa sijoitusprosessia. (Lastensuojelun keskusliitto 2010, 1, 3.)

Laituri-projektin luomien laatukriteereiden mukaisesti sijaishuollon tulee huomioida nuoren ja hänen vanhempiansa tarpeet ja odotukset. Sijaishuoltopaikan, kuten nuorisokodin tulee mahdollistaa nuorelle äänen kuuluviin tuonti ja huomioida tämä toiminnassa. Päämääränä on tuottaa sellaisia palveluita, missä nuoren tarpeisiin vastataan ja nuori on keskiössä. Sijaishuoltopaikalla tulisi olla kirjatut ohjeet siitä, kuinka uusi nuori otetaan vastaan ja kuinka hänen kanssa toimitaan. Kriteeristön mukaisesti perheen kanssa tulisi tehdä hoito- ja kasvatussuunnitelma asiakassuunnitelman ohelle. Sijaishuoltopaikan, kuten nuorisokodin tulisi päästä ymmärtävään

vuorovaikutukseen nuoren kanssa ja nuorta tulisi kannustaa ilmaisemaan itseään. Nuorelle tulisi tarjota myös onnistumisen ja hyväksymisen kokemuksia. Nuorisokodin tulee laatukriteeristön mukaisesti selvittää nuorelle läheiset henkilöt. (Lastensuojelun keskusliitto 2010, 4–10.)

Valtakunnallisissa sijaishuollon laatukriteereissä (Lastensuojelun keskusliitto 2010, 5–6) mainitaan asioita, joista sijaishuoltopaikan tulee saada tietoa sijoituksen valmistelussa. Näitä tietoja ovat:

- lapsen ja hänen vanhempiensa suhtautuminen sijoitukseen
- sijoitukseen johtaneet syyt
- sijoituksen keston arviointi
- onko kyseessä avohuollon toimet vai huostaanotto
- lapsen lastensuojeluhistoria sekä hoito- ja kouluhistoria
- lapsen perherakenne ja perheen menneisyys
- lapsen läheiset ihmiset
- harrastukset ja kulttuuri
- päihteiden käyttö ja mahdollinen rikostausta.

Vaikka yllä mainittuja asioita tulisi Laituri-projektin mukaisesti tietää ennen sijoitusta, ei löytyne syytä siihen, miksi niitä ei voitaisi tiedustella viimeistään nuoren ollessa nuorisokodissa. Edellä mainitut laatukriteerit vaikuttivat opinnäytetyönä luodun haastattelulomakkeen kysymyksiin ja aihealueisiin. Laituri-projektin tulokset antoivat tietoa siitä, mitä on merkittävää tietää ja kysyä lastensuojelun asiakkaalta.

Myös LapsiArvi –kehittämishankkeen tulokset puhuvat lapsen kuuntelemisen puolesta. LapsiARVI –hanke toteutettiin vuosina 2006–2008 Kuntaliiton ja sen kumppaneiden yhteistyönä. Tavoitteena oli luoda kriteerit lastensuojelupalvelujen laadulle ja viestittää, että ”lastensuojelupalvelujen laatu on yhteinen asia”. Kriteeristön mukaan sijaishuollon työskentelyn tulee olla lapsilähtöistä, jossa lapselle, nuorelle ja heidän läheisilleen järjestetään aikaa ja heidän kuulemistaan

varten on olemassa erityisiä työmenetelmiä. (Holma 2009, 3.) Opinnäytetyönä luotu haastattelulomake on tällainen väline.

LapsiARVI –hankkeen kriteeristön mukaan nuorta ja hänen läheisiään tulisi kunnioittaa ja heille tulisi mahdollistaa aito osallisuus sijoitusprosessiin. Kriteeristön mukaan asiakkaan yksilölliset tarpeet tulee huomioida ja kasvatus ja hoito järjestää niitä vastaaviksi. Sijaishuollon tulee olla tavoitteellista työtä ja tavoitteiden perustua asiakassuunnitelmaan, sekä nuoren ja hänen läheistensä toiveille. Tavoitteita tulisi asettaa eri elämänalueille, koskien nuoren psyykkistä, fyysistä, kognitiivista ja sosiaalista elämää. Sijaishuollon aikana tulisi pyrkiä siihen, että nuorelle syntyisi eheä kuva elämästään ja tulevaisuudesta ja riskitekijät poistuisivat. Tavoitteita tulisi tarkastella aika ajoin ja mahdollisesti muuttaa toimintaa niihin pääsemiseksi. (Holma 2009, 3, 57–58.)

NUOREN OSALLISUUS SIJOITUSPROSESSISSA

Nuoren osallisuus

LapsiARVI –hankkeen tuottamissa lastensuojelun laatukriteereissä osallisuus mainitaan tärkeänä osana lastensuojelupalvelujen tuottamista. Laatukriteereiden mukaisesti osallisuuden tulisi näkyä siinä, että lapsi ja hänen perheensä ovat aidosti mukana omassa prosessissaan ja yksilölliset tarpeet huomioidaan prosessin kaikissa vaiheissa. (Holma 2009, 57.) Opinnäytetyö osaltaan vastaa tähän tarpeeseen, tuoden nuoren äänen kuuluviin sijoituksen alusta lähtien. Haastattelulomake tuo myös nuoren yksilöllisyyden esiin.

Osallisuus voidaan määrittää yhteisöön liittymisenä, siihen kuulumisena ja siihen vaikuttamisena. Toisaalta sen toteutuminen vaatii mahdollisuuden osallistua ja toisaalta taas oman aktiivisen toiminnan. Osallistuakseen itseä koskeviin asioihin ihmisen tulee saada tietoa niistä ja mahdollisuuksia oman äänen esille tuontiin. Aikuisen roolina on tarjota näitä mahdollisuuksia lapsille ja nuorille. Mitä enemmän nuori saa osallistua itseä koskevien päätösten tekoon, sitä enemmän hän on osallinen toiminnassa. Kuitenkin nuorelle tulee tarjota myös mahdollisuus olla osallistumatta toimintaan, ja siitä kieltäytyminen on myös osallistumisen muoto. (Oranen 2008, 9–11.) Työntekijästä voi tuntua turhauttavalta kohdata asiakas, joka ei halua ilmaista mielipidettään, vaan on mielummin puhumatta. Osallistumiseen halutun nuori voi aiheuttaa työntekijälle epäonnistuneen tunteen, vaikka tilanteeseen voi vaikuttaa muutkin asiat kuin työntekijän osaamattomuus. (Möller 2005, 85.) Tässä opinnäytetyössä uusille nuorisokodin asiakkaille tarjotaan mahdollisuus olla osallistumatta haastattelulomakkeiden kommentointiin, millä pyritään huomioimaan edellä mainittu mahdollisuus kieltäytyä osallistumisesta.

Lastensuojelun historiassa lapsen elämää ovat arvioineet työntekijät ja lapsen vanhemmat. Nykyään pidetään tärkeänä sitä, että lapsellakin on päätösvaltaa. Vaikka lapsi tai nuori ei voikaan päättää kaikista itsen liittyvistä asioista, tulee

hänen kuitenkin olla osallinen omassa sijoitusprosessissaan. Lapsella ja nuorella on oikeus ilmaista mielipiteensä ja tulla kuulluksi. (Möller 2005, 82–84). Lasten ja nuorten osallisuutta lastensuojelutoimenpiteissä pohtii myös Helen Buckley kirjassaan *Child Protection Work – Beyond the Rhetoric*. Buckleyn (2003, 195) mukaan lapset ja nuoret ovat usein vain lastensuojelutoimenpiteiden kohteita, eikä heitä kuulla asiassaan. Tutkimuksessaan Buckley on todennut, että lastensuojelussa huomiota kiinnitetään enemmän tapahtuneisiin tekoihin kuin teon kohteina oleviin lapsiin. Hän kirjoittaa myös, että lapsen tai nuoren kuuleminen on enemmänkin sattumanvarainen tapahtuma kuin tarkoituksellinen työn teon muoto.

Nuoren osallistuminen itseä koskevien asioiden käsittelyyn on ihmisoikeus, jonka toteutumiseksi vaaditaan sitä mahdollistavia tekijöitä. Nuoret kokevat äänensä kuuluviin saannin tärkeänä ja mahdollisuuden osallistua itseä koskeviin suunnitelmiin voimaannuttavina. Osallisuus lisää myös sosiaalisia taitoja. Kun organisaatioissa, kuten nuorisokodissa on välineitä nuoren kuulemiselle, antaa se välineitä työskentelyn suunnittelemiseksi nuoren parhaaksi. Nuoren kuuleminen omissa asioissaan lisää myös ymmärtämystä nuorta kohtaan. (Oranen 2008, 15–16.)

Jotta nuori voi ja haluaa osallistua itseä koskevien asioiden käsittelyyn, tulee hänellä olla hyvä suhde työntekijään. Nuoret pitävät enemmän kahdenkeskisistä tilanteista työntekijöiden kanssa kuin sellaisista, missä paikalla on usea aikuinen. (Oranen 2008, 42.) Hyvän vuorovaikussuhteen luominen nuoreen voi olla haastavaa, jos nuori kokee lastensuojelutyöntekijät negatiivisessa merkityksessä. Nuoren suhdetta lastensuojelutyöntekijöihin selvitetään luodussa haastattelulomakkeessa. Vuorovaikutussuhteen luontia nuoreen helpottaa, jos työntekijä on neutraali ja tuo tilanteeseen inhimillisyyttä. Dialogisen suhteen syntymiseksi tulisi saavuttaa tila, jossa nuori tai hänen vanhempansa alkavat itse ottaa esille asioita, joista haluavat puhua. (Tulensalo & Ylä-Herranen 2009, 27.) Nuorisokodille luotu haastattelulomake on suunniteltu niin, että nuoren kanssa asioita voi käydä läpi vain yksi työntekijä. Koska kyseessä ovat kuitenkin vasta nuorisokotiin tulleet nuoret, voi olla mahdollista, että suhde työntekijään ei ole muodostunut luottamukselliseksi haastattelulomaketta täytettäessä.

Nuorille ei ole tärkeintä se, että asiat tehdään heidän toivomallaan tavalla. He kokevat tärkeämpänä sen, että saavat mahdollisuuden osallistua ja keskustella asioistaan aikuisen kanssa. (Oranen 2008, 42.) Osallistumisen oikeutta määrää lastensuojelulaki, asiakaslaki, Suomen perustuslaki ja lapsen oikeuksien yleissopimus. Tullakseen kuulluksi, tulee lastensuojelulla olla resursseja nuoren kuulemiseksi. Näitä resursseja ovat muun muassa ajan löytäminen nuoren kuulemiseksi sekä tarvittavien välineiden olemassa olo. Opinnäytetyönä luotu haastattelulomake on yksi tällainen väline, jonka tarkoituksena on helpottaa nuoren osallisuutta nuorisokodissa. Kuitenkaan olemassa oleva haastattelulomake ei itsessään merkitse paljoakaan, ellei nuorisokoti tee sen käytöstä pysyvää ja käytä sitä jokaisen nuoren kanssa (Möller 2005, 82–84).

Lasten ja nuorten osallisuutta hidastaa se, että mahdollisuuksia tuoda omaa mielipidettä esille ei ole. Vaikka työntekijät kannattavat lapsilähtöistä toimintaa, on lapsi tai nuori useammin toiminnan kohde kuin sen suunnittelija ja aktiivinen osallistuja. (Karlsson 2000, 182.) Lainsäädäntö määrää asiakkaalla olevan oikeus tulla kuulluksi, mutta pelkän kuulemisen lisäksi asiakkaan tulisi sitoutua toimenpiteisiin ja päätöksiin oman elämänsä suhteen (Tulensalo ym. 2009, 27). Nuori joutuu jo varhain tekemään itsenäisiä ratkaisuja oman tulevaisuutensa suhteen ja miettimään sitä. Yhteiskunnan suorituskeskeisyys voi heikentää nuoren minäkuvaa ja ratkaisujen teossa nuoren tulee saada tukea ympäristöltään. (Perttu 2007, 13.) Nuoren tulisi tunnistaa omat mahdollisuutensa vaikuttaa asioihin ja tässä apuna voi toimia erilaiset arvokeskustelua lisäävät menetelmät (Kuure 2007, 33). Haastattelulomakkeen kysymyksissä ja sen läpikäynnissä mahdollistetaan arvokeskustelu nuoren kanssa.

Vaikka lastensuojelun asiakkaina olevien lasten ja nuorten on tärkeää saada äänensä kuuluviin, tulee huomiota kiinnittää eettisiin kysymyksiin. Nuorisokodilla nuori voi esimerkiksi kokea työntekijän omaavan niin paljon valtaa itseensä nähden, että jännite estää nuoren halukkuuden osallistua. (Oranen 2008, 42,44.) Työntekijöiden tulisi huomioida tämä ja pyrkiä siihen, että jännitettä ei syntyisi. Myös opinnäytetyötä tehdessä tämä tulee huomioida vaiheessa, missä

haastattelulomakkeita kokeillaan nuorisokodissa asuvien nuorten kanssa. Sen sijaan, että nuoret kokisivat osallistumisen pakollisena, tulisi osallistuminen esittää heille mahdollisuutena parantaa oman sekä muiden nuorten sijoitusprosessin laadukkuutta. Tämän vuoksi nähtiin tarpeellisena anoa nuorilta erikseen lupaa opinnäytetyön toteutusvaiheessa.

Työntekijän rooli

Lastensuojelutyö vaatii työntekijöiltä hyviä vuorovaikutustaitoja asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Vuorovaikutuksen tulee olla kunnioittavaa ja asiakkaille tulee osoittaa, että tarkoitus on auttaa. Tärkeää ei ole niinkään toimintatavat, kuin aidosti läsnä oleminen. Lastensuojelutyön tehtävänä on nostaa esiin lapsen ja nuoren kokemukset ja välittää tietoa näistä lapsen vanhemmille. Ristiriitaisuutta voi tuottaa se, että toisaalta lasta suojataan vanhemmiltaan ja toisaalta vanhempien kanssa pyritään tekemään yhteistyötä. Nuoren voimavarojen lisääntymiseksi vuorovaikutuksen tulee olla dialogista, jolloin asiakas kokee olevansa kunnioitettu. Dialogisessa keskustelussa annetaan tilaa toisen näkemyksille ja niitä arvostetaan. Keskustelussa puhutaan asiakkaalle tärkeistä asioista sen sijaan, että työntekijä määritteli aiheen. Dialoginen keskustelu määrittellään onnistuneeksi silloin, kun yksilö kokee tullessa kuulluksi. (Tulensalo ym. 2009, 22–25.)

Lastensuojelun työntekijän tulee arvostaa asiakasta ja nähdä hänet oman elämän asiantuntijana. Muutosten tapahtumiseksi asiakas tulee kohdata kasvokkain ja häntä tulee kannustaa löytämään omat voimavaransa. Vaikka vastuuta työskentelystä on paljon työntekijöillä, tulisi sitä jakaa myös asiakkaalle itselleen. Työntekijä voi vaikuttaa nuoren tapaamisessa tapahtumien kulkuun. Työntekijän vuorovaikutusmenetelmillä sekä kysymyksillä on vaikutusta siihen, kuinka halukkaasti nuoret osallistuvat keskusteluun ja kykenevät määrittelemään omia ongelmiaan. Kuitenkaan asiakkaan omaa valtaa ei sovi unohtaa, vaan huomioida se, että asiakkaalla on valtaa omassa asiassaan. (Möller 2005, 67–69.)

Lastensuojelun asiakkaana olleet lapset ja nuoret ovat parhaita asiantuntijoita lastensuojelun kehittämisessä. Mahdollisuutta osallistua kehitykseen voi edistää eri keinoin. Sen sijaan, että nuoria kohdeltaisiin vain asiakkaina, tulisi heidät nähdä asiantuntijoina omilla asioissaan. (Oranen 2008, 5.) Suomen perustuslaissakin (731/1999, 6 §) määrätään, että lapsia ja nuoria tulee kohdella tasavertaisina ja antaa heidän vaikuttaa omiin asioihinsa. Tämän opinnäytetyön tekovaiheessa nuorten osallisuutta edistetään antamalla heille mahdollisuus kommentoida haastattelulomakkeiden kysymyksiä, jotta niitä voidaan muokata nuorille sopivimmiksi. Koska haastatellut nuoret ovat itse nuorisokodin asiakkaita, nähdään heidät merkittävinä palautteen antajina.

Lapsilähtöisyys lastensuojelussa tulisi näkyä uskossa siihen, että lapsen kertoma tieto on arvokasta. Lapselle ja nuorelle tulee viestittää, että hänen tuntemuksensa ja ajatuksensa ovat tärkeitä tuoda esiin ja niitä kunnioitetaan. Lapsilähtöisyys sijaishuollon työssä tulisi näkyä myös siinä, että lapsen ja nuoren yksilölliset tarpeet huomioitaisiin ja apua tarjottaisiin niiden pohjalta. Lapsen tai nuoren kanssa tulisi työskennellä vastavuoroisesti, jotta hän kokisi olevansa aidosti osallinen omassa sijoitusprosessissaan. (Möller 2005, 85–87.) Vaikka nuorisokodille luotu lomake on nimeltään haastattelulomake, on ajatuksena se, että kysymyksistä ja vastauksista voidaan keskustella nuoren kanssa.

Nuori tulee parhaiten nähdä, kun hän on läsnä tapaamisissa, hänestä kerätään tietoa ja huolen aiheista puhutaan suoraan hänen kanssaan. Kun lasten ja nuorten halukkuutta osallistua itseä koskevaan päätöksentekoon on tutkittu, on huomattu, että halukkuus on kovaa. (Möller 2004, 24.)

HAASTATTELULOMAKKEEN MUOTOUTUMINEN

Ihmisen on tärkeää kokea pystyvänsä vaikuttamaan omaan elämäänsä ja hallitsemaan sitä. Tärkeintä on, että ihminen kokee omaavansa mahdollisuuksia hallita elämäänsä ja vaikuttaa tulevaisuuteensa. Oleellista on myös se, että ihminen löytää elämästään tärkeitä ja tavoiteltavia asioita. (Kempainen 1999, 118.) Opinnäytetyönä tehty haastattelulomake pyrkii herättelemään nuorisokodissa olevaa nuorta näkemään elämässään hyviä asioita sekä kysyy nuorelta hänen unelmistaan. Haastattelulomakkeen kysymykset lisäävät nuoren osallisuutta sijoutusprosessissaan, mutta pyrkivät samalla lisäämään nuoren kokemusta oman elämänsä harruudesta.

Kartoitustyöskentelyssä keskiössä on lapsi tai nuori, ja huomio kiinnitetään hänen hyvinvointiinsa ja tulevaisuuden vahvistamiseen. Työskentelyssä tulee keskittyä nuoren tarpeisiin ja kokemuksiin ja voimavaraistaa häntä tiedon keruun ohessa. Kartoitustyöskentelyssä ei keskitytä vain johonkin tiettyyn teemaan, vaan nuoren elämää pyritään hahmoittamaan kokonaisuudessaan. Tärkeää on löytää etenkin vahvuuksia nuoren elämästä ja lausua ne ääneen. Nuori saattaa kokea elämänsä sisältävän vain negatiivisia asioita ja ongelmia, ja tähän tulisi puuttua. Työntekijän ja nuoren välisessä keskustelussa esiin voi tulla vahvuuksia, joita nuori ei ole aiemmin huomannut omaavansa. Kun vahvuuksista puhutaan, tekee se työskentelystä miellyttävämpää ja helpottaa muutosprosessia. Jokaisen nuoren kanssa tulisi etsiä hyviä asioita hänen elämästään ja kannustaa häntä, unohtamatta kuitenkaan ongelmien olemassa oloa. Nuoren on tärkeää kokea, että myös muutostarpeista voidaan puhua avoimesti. (Möller 2004, 16–17, 39–40.)

Kartoitustyöskentelyssä vahvuuksia ja muutostarpeita pohtivat työntekijä, nuori itse sekä nuoren vanhemmat. Työskentelyssä on merkittävää painottaa nuoren mahdollisuuksia ja vahvuuksia ongelmien sijaan. Nuoren voimavarojen löytäminen ja myönteisten asioiden esiin tuonti rohkaisee nuorta työskentelemään ongelmien ja muutostarpeiden eteen. Työntekijä voi omalla toiminnallaan kannustaa nuorta puhumaan vahvuuksista ja ongelmista ja osoittaa, että niitä ei tarvitse peitellä. Kun muutostarpeet on voitu määritellä, lisää se asiakkaan

tietoisuutta esimerkiksi siitä, mitä nuoren kotiin palaamiseksi vaaditaan. (Möller 2005, 78–80.)

Opinnäytetyönä luodun haastattelulomakkeen kysymyksiin ovat vaikuttaneet nuorisokodin henkilökunnan haastattelut, jo käytössä olleet haastattelu- ja palautelomakkeet sekä teoriapohjan tärkeänä korostamat asiat. Lähteistä vaikuttavimpia kysymyksiin vaikuttajia olivat sosiaalipedagogiikkaan ja nuoriin liittyvä kirjallisuus sekä lastensuojelun laatukriteereihin liittyvä aineisto. Suomen Mielenterveysseuran (2010, 1–2) mukaisesti ihmisen henkisiin voimavaroihin vaikuttavat ihmissuhteet, maailmankatsomus, ympäristö, työ/koulu, liikunta, rentoutuminen ja uni sekä ravinto. Nuorisokotiin tulleen uuden nuoren elämäntilanteen ja voimavarojen kartoittamiseksi haastattelulomakkeissa koettiin tärkeänä kysyä näihin osa-alueisiin liittyviä kysymyksiä.

Haastattelulomake välineenä antaa nuorelle mahdollisuuden vaikuttaa elämäänsä nuorisokodissa. Sen lisäksi, että haastattelulomakkeen kautta saadaan tietoa nuoresta, antaa se nuorisokodin henkilökunnalle mahdollisuuden järjestää toimintaansa nuoren tarpeiden mukaisiksi. Haastattelulomake voi toimia jäsentävänä menetelmänä nuoren ja työntekijän kohtaamisessa. Kun oletetaan, että haastattelulomakkeen käytöstä tulee pysyvä menetelmä nuorisokodilla, ”pakottaa” sen olemassaolo kiinnittämään huomiota nuoreen. (Forsberg 2000, 43.)

Sijoitusprosessin alussa tehtävä haastattelu on hyvä tilaisuus työntekijälle tutustua nuoreen ja luoda kontakti häneen. Nuoren kanssa läpikäyty haastattelulomake auttaa nuoren hoito- ja kasvatussuunnitelman teossa ja sen kautta saatuun tietoon voidaan palata sijoitusprosessin lopussa sijoituksen onnistumisen arvioimiseksi. (Karppinen 2001b, 18.)

Haastattelulomaketta on kehitetty ja muotoiltu koko opinnäytetyöprosessin ajan. Ensimmäinen versio muotoutui ammatillisten harjoittelujeni aikaisten nuorisokodin henkilökunnan haastattelujen, sijaishuollon valtakunnallisten laatukriteereiden, jo käytössä olleiden kartoitus- ja palautelomakkeiden sekä muun lähdeaineiston pohjalta. Kehitystyö jatkui seuraavien työntekijöiden haastattelujen sekä nuorilta saadun palautteen myötä. Haastattelulomakkeen kysymysten

pääaiheet liittyvät nuoren arkipäivään ennen nuorisokotiin tuloa, koulun käyntiin, nuoren tunnelmiin sijoituksen suhteen, sosiaalisiin suhteisiin, terveyteen ja päihteisiin, persoonallisuuteen sekä tulevaisuuden toiveisiin.

Vaikka nuorisokodilla on tarkoitus ottaa opinnäytetyönä luotu haastattelulomake käyttöönsä, ei haastattelulomake estä joustavuutta sen käytössä. Sointu Möller (2005, 27) kirjoittaa kirjassaan siitä, kuinka erilaisten työskentelymallien kanssa tulee varoa sitä, ettei työstä häviä herkkyys kohdata asiakkaat yksilöinä yksilöllisine tarpeineen. Vaikka haastattelulomake luo raamit uuteen nuoreen tutustumiselle, voidaan sitä käyttää soveltaen eri tilanteisiin sopivilla tavoilla. Joustavuus on pyritty huomioimaan jo sillä, että työntekijät käyvät lomakkeen kysymyksiä läpi yhdessä asiakkaan kanssa. Tällöin työntekijä voi käyttää omaa harkintakykyään esimerkiksi miettimällä, onko tilanne liian raskas ja hankala koko lomakkeen täyttämiseksi, vai tulisiko haastattelua jatkaa toisella kertaa.

Tapaaminen yksiköiden johtajien kanssa

Opinnäytetyön suunnitelman mukaisesti tavoitteena oli tavata nuorisokodin henkilökuntaa ja haastatella heitä haastattelulomakkeeseen liittyen. Alkuperäisenä suunnitelmana oli osallistua yksiköiden palaveriisiin. Kuitenkin laatu- ja kehityspäällikön kanssa puhelimitse käydyn keskustelun jälkeen suunnitelma muuttui siten, että tapaaminen pidettäisiin kahden yksikön johtajan kanssa, joista toinen on nuorisokodin kasvatusvastaava. Laatu- ja kehityspäällikön mukaan yksiköiden palaveriisiin osallistuminen ei olisi yhtä rikastavaa, kuin yksikön johtajien tapaaminen. Vaikka suunnitelma tässä kohtaa siis muuttuikin, koin laatu- ja kehityspäällikön mielipiteen merkittävänä, ja olin valmis muuttamaan aikomuksiani. Yksiköiden johtajien tapaamisesta sovittiin sähköpostin ja puheluiden kautta kasvatusvastaavan kanssa ja päiväksi sovittiin 12.3.2010. Ennen tapaamista lähetin kasvatusvastaavalle nuoren haastattelulomakkeen raakaversion, jonka hän välitti toisen yksikön johtajalle.

Tapaaminen pidettiin Mäntsälässä nuorisokodin tiloissa alkaen klo 9 aamulla. Valmistauduin tapaamiseen ottamalla mukaani haastattelulomakkeen raakaversioon sekä kirjaamalla ylös kysymyksiä, joita halusin kysyä lomakkeen kehittämiseksi. Tapaamisen aikana henkilökunnan toivomukset haastattelulomakkeen suhteen selkenivät. Raakaversiossa oli yksiköiden johtajien mukaan niin hyvää kuin huonoakin ja he toivoivat siihen joitakin lisäyksiä. Lisäykset koskivat erityisesti nuoren sosiaalisten suhteiden tarkempaa selvittämistä ja ilmoille nousi ajatus siitä, että haastattelulomakkeessa voisi hyödyntää verkostokarttaa. Yksikön johtajat selvensivät myös sitä, mikä olisi hyvä kysymysten aihejärjestys. He toivoivat lisäksi, että kysymysten jälkeen lomakkeissa olisi ohjeet tukihenkilölle siihen, mitä kysymyksillä haetaan ja mistä asioista kysymyksen kohdalla olisi hyvä keskustella nuoren kanssa.

Käytännön kokeilu viimeksi saapuneiden nuorten kanssa

Tavatessa nuoret ensi kertaa, tulee huomioda heidän herkkyytensä kiinnittää huomiota ei-sanalliseen käyttäymiseen. Nuoret vetävät johtopäätöksiä aikuisen olemuksesta, koska se on heille luontainen kommunikaatio tapa. Nuori pelkää aikuisen olevan välinpitämätön itseään kohtaan ja etsii merkkejä tästä aikuisen olemuksesta. Nuori voi kokea nuorisokodin työntekijät sekä opinnäytetyön tekijän vanhempiansa liittolaisina, jotka pyrkivät muokkaamaan häntä toiveiden mukaiseksi. Tämä aiheuttaa nuorella uhmakkuutta, jolla nuori pyrkii suojaamaan itsenäisyyttään. Jos aikuinen vakuuttaa nuoren siitä, että haluaa tehdä nuoren kanssa yhteistyötä ja välittää nuoresta aidosti, voidaan provokatiiviselta käyttämiseltä välttyä. Nuorelle tulee kertoa syyt tapaamiseen ja tässä tapauksessa siihen, miksi häneltä halutaan saada palautetta haastattelulomakkeista. (Aalberg ym. 2007, 297–298.)

Kun vuorovaikutus on positiivista, molemmat osapuolet sekä antavat että saavat. Positiivisen vuorovaikutuksen esteinä voivat olla lapsuuden kokemukset sekä sosiaalisten taitojen kehityksen taso. Vuorovaikutustaitoja voi kehittää ja nuorten kanssa työskentelevien tulisikin löytää toimiva tapa nuoren kanssa

keskustelemiseksi. Työntekijän on tärkeää huomioida myös tilannetekijät. Esimerkiksi haastattelulomakkeita käytettäessä tulee odottaa hetkeä, jolloin tilanne on rauhallinen ja vuorovaikutukselle suotuisa. (Kemppinen 1999, 140–141, 147.)

Vaikka haastattelulomakkeet on suunniteltu käytettäväksi pari päivää uuden nuoren saapumisen jälkeen, haastatellut nuoret olivat jo hieman pitempään nuorisokodissa olleita nuoria. Tämä siksi, että nuorisokodissa ei ollut vaihtuvuutta opinnäytetyöprosessin aikaan. Kuitenkin tavoitteena oli saada nuoret osallistumaan kehitystyöhön, joten viimeisimpinä nuorisokotiin sijoitetut koettiin hyvänä kohderyhmänä. Heistä vain osan kanssa oli käyty läpi vanhoja kartoitusmalleja, joten haastattelulomakkeen läpi käynti heidän kanssaan toi opinnäytetyön tekijän lisäksi tietoa nuoresta nuorisokodin henkilökunnalle. Tällöin jo niin sanottujen testitilanteiden koettiin hyödyttävän henkilökuntaa.

Tehtyäni ammatillisia harjoitteluja niin Harakkamäessä kuin Siilimäessä, olin haastateltaville nuorille jo osittain tuttu. Tämän koettiin helpottavan nuorten kohtaamista, sillä tilanteisiin ei sisältynyt paljoa jännitteitä. Tilanteen helpottumiseksi nuorille selvitettiin vielä kasvotusten syitä heidän tapaamiseensa ja sitä, miten heidän henkilöllisyytensä pysyy salassa opinnäytetyössä. Nuorille selvitettiin myös, että heidän palautteensa on merkittävää ja vaikuttaa lopulliseen haastattelulomakkeeseen.

Tavoitteena oli tehdä teemahaastattelusta miellyttävä tilanne, jotta nuoret kokisivat osallistumisensa kehitystyöhön positiivisena. Positiivisuutta pyrittiin lisäämään sillä, että nuoren mielipiteestä oltiin aidosti kiinnostuneita ja nuorta kannustettiin olemaan avoin palautteessaan. Tunnelma pyrittiin pitämään hyvänä ja rentona. Jos kartoituslomaketta läpi käydessä tuli katkoksia, kuten tukihenkilön puhelimeen vastaamisia, juttelin haastateltavan nuoren kanssa lomakkeeseen liittymättömistä asioista tunnelman pysymiseksi rentona. Puolistrukturoidun haastattelun mukaisesti olin kirjannut ylös joitakin kysymyksiä, joita halusin nuorelle lopuksi esittää. Näitä kysymyksiä olivat:

1. Millainen on tunnelmasi haastattelutilanteen jälkeen?
2. Millainen tilanne oli? Oliko tilanne esimerkiksi vaivaannuttava vai helppo?
3. Ymmärsitkö kysymykset vai oliko jokin niistä epäselvä?
4. Oliko kysymyksiin helppo vastata vai oliko joku niistä mahdollisesti liian tukala?
5. Oliko kysymysten määrä hyvä vai tulisiko niitä olla enemmän/vähemmän?
6. Haluaisitko haastattelulomaketta muutettavan jotenkin? Olisitko toivonut tukihenkilösi kysyvän jotain muuta elämääsi liittyvää?

Tarkoituksena oli käyttää nuorten palautetta lähdeaineistona, jota toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole välttämätöntä analysoida tarkasti. Tästä syystä päädyttiin myös sellaiseen ratkaisuun, että en tallentanut haastattelutilanteita nauhurille tai videokameralle, vaan kirjasin nuoren vastaukset paperille haastattelun lomassa. Koen myös, että esimerkiksi videokameran käyttö olisi voinut olla liian tukalaa niin nuorelle kuin työntekijälle, sillä kartoituslomakkeessa kysytään arkaluontoisiakin asioita. Opinnäytetyöstä ei käy ilmi, ovatko haastatellut nuoret Siilimäestä vai Harakkamäestä. Tällä suojellaan nuorten henkilöllisyyttä eikä nuoren sijoituspaikalla koeta olevan merkitystä opinnäytetyön kannalta.

1.1.1 Ensimmäinen käytännön kokeilu

Ensimmäinen tapaaminen nuoren kanssa oli 18.3.2010. Kyseessä oli noin puoli vuotta nuorisokodissa ollut, 15-vuotias poika. Pojan tukihenkilöllä oli aikomus haastatella poikaa opinnäytetyönä luodun haastattelulomakkeen pohjalta ja tarkoitukseni oli tulla tähän haastattelutilanteeseen mukaan ja jututtaa poikaa sen jälkeen. Tukihenkilö oli tutustunut haastattelulomakkeeseen ennakkoon. Pojalle oli toimitettu nuorille suunnattu lupa-anomus kaksi päivää ennen käyntiäni ja hän suostui osallistumaan kehitystyöhöni.

Nuorta haastateltiin nuorisokodin toimistotiloissa, jossa paikalla nuoren lisäksi olivat tukihenkilö ja opinnäytetyön tekijä. Selvitin nuorelle suunnitelmien mukaisesti vielä kasvotusten, miksi olin paikalla ja kuinka hänen osallistumisensa

on merkittävää kehitystyön kannalta. Kun tukihenkilö kävi nuoren kanssa haastattelulomaketta läpi, pyrin jättäytymään taustalle, jotta tilanne olisi mahdollisimman todellisuuden mukainen. Haastattelulomake käytiin läpi kokonaisuudessaan pojan kanssa, mutta kahdessa osassa. Välissä pidettiin tauko, koska nuori alkoi väsyä ja pyysi itse, että haastattelua jatkettaisiin myöhemmin. Kokonaisuudessaan koko haastatteluun meni aikaa noin kaksi tuntia. Haastattelin nuorta lomakkeen kysymyksiin liittyen molempien osioiden jälkeen, kysymyksien ollessa vielä tuoreessa muistissa.

Nuoren kanssa käyty teemahaastattelu oli onnistunut ja koin nuoren vastaavan mielellään kysymyksiini. Haastattelussani kävi ilmi, että lomakkeen kysymykset olivat nuoren mielestä normaaleja, mutta niitä oli liian paljon.

Haastattelulomakkeen läpikäynti oli nuoren mielestä tilanteena ihan hyvä, eikä hänen olonsa ollut vaivautunut. Kysymysten liiallinen määrä aiheutti nuoren mukaan väsymystä ja levottomuutta, vaikka kysymyksiin oli ihan helppo vastata eikä nuori kokenut tarvetta salata asioita. Ainoina hankalina kysymyksinä nuori mainitsi tulevaisuuteen liittyvät kysymykset. Kysyttäessä kokonaisuudessaan palautetta haastattelulomakkeesta, toivoi nuori lyhyempää lomaketta. Kuitenkin hän mainitsi haastattelun olleen ihan hyvä eikä se sisältänyt hänen mielestään turhia kysymyksiä. Lopuksi nuori pohti, että hänen on vaikea arvioida, millaista kysymyksiin vastaaminen olisi ollut ensimmäisinä päivinä nuorisokodissa.

1.1.2 Toinen käytännön kokeilu

Toinen tapaaminen nuoren kanssa tapahtui 25.3.2010. Kyseessä oli uusin nuorisokotiin tullut, 14-vuotias poika, joka tapaamisen aikaan oli ollut 3 kuukautta sijaishuollossa. Pojalle oli toimitettu etukäteen lupa-anomus ja nuori suostui osallistumaan kehitystyöhön. Kuten ensimmäisessä tapaamisessa, paikalla olivat nuoren tukihenkilö ja opinnäytetyön tekijä, ja tapaaminen pidettiin nuorisokodin tiloissa alkaen klo 15.

Nuoren tukihenkilö haastatteli nuorta luomani haastattelulomakkeen pohjalta pojan huoneessa. Selvitin nuorelle vielä kasvotusten paikalla oloani ja sitä, miksi olin kiinnostunut hänen antamastaan palautteesta. En ollut tavannut kyseisen pojan kanssa aiemmin, joten tukihenkilö esitteli minut haastattelun alussa. Tukihenkilö oli käynyt nuoren kanssa joitain haastattelulomakkeen aiheita läpi jo nuoren ensimmäisinä kuukausina nuorisokodissa. Päätimme, että niihin aiheisiin ei haastattelun aikana keskitytä niin paljoa.

Koen lomakkeen koekäytön menneen hyvin ja nuori vastasi kokemuksen mukaan avoimesti ja rehellisesti tukihenkilön kysymyksiin. Vaikka olin huoneessa paikalla, jättäydyin taka-alalle, jotta tilanne olisi mahdollisimman todellisuuden mukainen. Kun kartoituslomakkeen kysymykset oli käyty läpi, jäin huoneeseen kaksin nuoren kanssa ja haastattelin häntä lomakkeeseen liittyen. Nuori oli sitä mieltä, että tunnelma oli ollut ihan hyvä ja kysymykset selkeitä. Hän sanoi myös, että kysymyksiä oli hänen mielestään sopivasti eikä hänestä ollut vaikeaa vastata niihin. Koska olimme pojan kanssa ennestään tuntemattomia toisillemme, kysyin häneltä myös sitä, vaikuttiko paikalla oloni hänen mielestään tilanteeseen. Tähän hän vastasi, että ei vaikuttanut.

1.1.3 Kolmas käytännön kokeilu

Kolmas ja viimeinen käytännön kokeilu nuoren kanssa tapahtui 27.3.2010. Nuori oli noin puoli vuotta nuorisokodissa ollut, 14-vuotias poika. Hän oli etukäteen tutustunut lupa-anomukseen ja suostui siihen, että olen paikalla ja haastattelen häntä jälkikäteen. Nuorisokodille tullessani ilmeni, että aikaa kartoituslomakkeen koekäyttöön ei ole paljoa muuttuneiden päivän suunnitelmien takia. Sovimme tukihenkilön ja nuoren kanssa, että tukihenkilö käy lomaketta läpi niin pitkälle kuin keretään. Kuten edellisillä kerroilla, olin pojan huoneessa paikalla lomaketta läpi käydessä, mutta jättäydyin taka-alalle.

Kartoituslomaketta kerkesimme käydä läpi noin puoleen väliin. Tukihenkilön kanssa sovimme, että hän käy lomakkeen loppuun nuoren kanssa myöhemmin ja

kertoo minulle puhelimitse lopun sujumisesta. Haastattelin poikaa kuitenkin jo alkuosan perusteelta. Nuori kertoi, että tunnelma oli ollut hyvä eikä läsnäoloni ollut häirinnyt. Kysymykset olivat hänen mielestään ihan hyviä, mutta niitä oli liikaa. Kysyttäessä, olisiko vastaaminen onnistunut ensimmäisinä päivinä nuorisokodissa, oli poika sitä mieltä, että olisi. Kartoituslomakkeen alkuosan kysymykset olivat nuoren mielestä ihan ok, eikä niissä ollut liian tukalia aiheita. Nuoren tukihenkilö soitti seuraavana päivänä, kun oli käynyt lomakkeen loppuun nuoren kanssa. Hän kertoi, että kyseisen nuoren kohdalla vaikeuksia tuottivat tulevaisuuteen liittyvät kysymykset. Tukihenkilön mukaan vaikeudet johtuivat siitä, että poika ei ollut miettinyt tulevaisuuttaan aiemmin, eikä tiennyt mitä siltä haluaa.

Haastattelulomakkeen lopullinen muoto

Haastattelulomakkeen lopullinen muoto rakentui suunnitelmien mukaisesti työn teoriapohjasta sekä nuorisokodin nuorten ja työntekijöiden palautteesta. Eniten työntekijöiden vaikutusta lomakkeen tekoon tuli 12.3 pidetyn palaverin seurauksena. Isoin muutos oli yksiköiden johtajien pyyntö siitä, että lomakkeessa jokaisen kysymyksen jälkeen olisi ohjeet kysymykseen liittyen. Tein pyynnön mukaisesti ohjeet, joissa osittain selvitän kysymyksen merkittävyyttä ja lisäksi annan neuvoja siihen, mistä asioista kysymyksen kohdalla voidaan nuoren kanssa keskustella. Lisäksi vastasin työntekijöiden pyyntöön siitä, että lomakkeesta löytyisi verkostokarttaa muistuttuva osio. Verkostokarttaa voidaan käyttää työmenetelmänä, kun tarkoituksena on selvittää asiakkaan ihmissuhdekokonaisuus (Sosiaaliportti 2008b). Tein verkostokartan itse, käyttäen kuitenkin apunani Sosiaaliportin internetsivuilta löytyvää mallia. Koin kyseisen mallin olevan sellaisenaan liian monimutkainen nuoren tehtäväksi, etenkin kun kartoituslomakkeessa on jo muutenkin sosiaaliin suhteisiin liittyviä kysymyksiä. Pyrin siksi mahdollisimman pelkistettyyn versioon. Luomassani verkostokartassa (LIITE 4/9) ei tarvitse piirtää, vaan läheiset merkitään lohkoihin kirjoittamalla heidän nimensä. Tässä yhteydessä työntekijä voi ohjeistukseni mukaan myös

pyytää nuorelta läheisten yhteystietoja, jolloin esimerkiksi karkaamistapauksissa kavereiden puhelinnumerot ovat selvillä.

Tukihenkilöiden palautteen perusteella lomakkeeseen tehtiin joitakin muutoksia. Muutokset koskivat joidenkin kysymysten asettelua ja sanavalintoja. Esimerkiksi kysymyksessä ”koetko, että pystyt kontrolloimaan itseäsi” vaihdettiin kontrolloida -sana, ja lopullinen muoto oli ”koetko, että pystyt hillitsemään itseäsi”. Tämä siksi, että työntekijät kokivat alkuperäisen sanavalinnan liian hankalana nuoren ymmärtää. Lisäksi palautteen perusteella lisäyksenä tuli kysymys nuoren seksuaalisesta kokeneisuudesta ja ehkäisyvälineiden käytöstä. Omien havaintojeni perusteella, joita tein lomakkeen koekäytöissä, tein vielä tarkennuksia joihinkin kysymyksiin. Esimerkiksi nuoren arkipäivää koskevassa kysymyksessä erottelin viikonlopun ja arkipäivät, koska haastattelutilanteissa kävi ilmi niiden poikkeavan paljonkin toisistaan.

Haastattelulomakkeen lopullinen muoto sisältää 8 sivua. Kysymyksiä siinä on 47, joiden lisäksi on verkostokartta. Kysymykset on suunniteltu niin, että niihin pitää vastata useammalla kuin yhdellä sanalla. Tällä pyritään edistämään nuoren vuorovaikutustaitoja ja turvaamaan työntekijöille tiedon saanti. Lomakkeen kysymysten aiheet jakaantuvat seuraavasti: arki, nuorisokotiin tuleminen, persoonallisuus, terveys, sosiaaliset suhteet, koulu ja tulevaisuus. Kuten työssäni on mainittu aiemmin, voi lomaketta käyttää joustavasti nuoren kanssa. Joustavuus voi tarkoittaa kysymysten läpikäyntiä osissa tai esimerkiksi sitä, että hankalilta tuntuja kysymyksiä ei tarvitse kysyä ollenkaan. Koin itse kysymysten määrän olevan suuri, kuten haastatelluista nuoristakin kaksi. Henkilökunnan mukaan kaikki kysymykset olivat kuitenkin tärkeitä eikä lomaketta tämän vuoksi lyhennetty.

Nuorelle suunnattu haastattelulomakepohja tallennetaan nuorisokodin käytössä olevalle Nappula-tietokoneohjelmalle. Kyseinen tietokoneohjelma on lastensuojelun toimintaan kehitetty ja se on käytössä niin pienissä kuin suurissakin yrityksissä. Nappula-järjestelmään voidaan muun muassa kirjata tietoja asiakkaista, raportteja ja viestejä sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmia. Sen

tarkoituksena on helpottaa sijaishuoltopaikassa tehtävää työtä sisältäen tärkeät dokumentit ja tiedot samassa paikassa. (Necora Systems 2010.) Jokaisella työntekijällä on omat tunnukset ja salasanat Nappulaan pääsemiseksi, millä turvataan palvelun turvallisuus. Opinnäytetyönä luotu haastattelulomake on kaikkien Harakkamäen ja Siilimäen työntekijöiden saatavilla ja se on helppo tulostaa käyttöön otettaessa. Nappulaan tallennetaan luodun haastattelulomakkeen lisäksi kommenttiosio, minne työntekijät voivat kirjoittaa palautetta lomakkeen käytännön kokeiluista.

Vaikka tässä yhteydessä puhutaan lomakkeen lopullisesta muodosta, viitataan tällä nimenomaa opinnäytetyönä tuotetun lomakkeen lopulliseen versioon. Kun kartoituslomaketta käytetään nuorisokodilla uusien nuorien kanssa, voivat työntekijät kokemusten perusteella vielä itse muokata kysymyksiä.

POHDINTA

Pohdintaosuus jakautuu kolmen otsikon alle. Ensimmäisenä pohditaan opinnäytetyöprosessiin sisältyneitä haastatteluja. Sen jälkeen arvioidaan prosessia kokonaisuudessaan ja viimeiseksi mietitään jatkotutkimushankkeita.

Työntekijöiden ja nuorten haastattelut

Nuorisokotien työntekijät ja haastatelluista nuorista kaksi olivat minulle ennestään tuttuja. Olin ollut heidän kanssaan tekemisissä ammatillisten harjoittelujeni aikana, joita suoritin yhteensä 16 viikkoa nuorisokoti Harakkamäessä ja Siilimäessä. Koin tämän vaikuttavan positiivisesti vuorovaikutukseeni nuorten ja henkilökunnan kanssa, sillä harjoittelut olivat sujuneet hyvin. Luotua haastattelulomaketta kokeiltiin mahdollisimman todellisuuden mukaisissa tilanteissa, joissa tukihenkilö haastatteli nuorta minun jättäytyessä taka-alalle. En puuttunut tilanteisiin kuin silloin, jos tukihenkilö erikseen kysyi jotain lomakkeeseen liittyvää. Tiedustelin koekäyttöjen jälkeen niin nuorilta kuin tukihenkilöiltä paikalla oloni vaikutusta tilanteeseen. Kaikki olivat sitä mieltä, ettei läsnä oloni häirinnyt, ja että paikalla oloni unohtui nuoren kanssa keskusteltaessa.

Kartoituslomaketta kokeiltiin kolmen nuoren ja kolmen eri tukihenkilön kanssa. Koeryhmä oli tällöin aika pieni, mutta samankaltainen palaute joka kerralta vahvisti uskoa siihen, että suuremmassa koeryhmässä tulokset tuskin olisivat paljoa eronneet. Suurinta kritiikkiä nuorten puolelta tuli kysymysten liiasta määrästä, jonka kaksi kolmesta toi esiin. Kärsivälliseen kysymyksiin vastaamiseen uskon vaikuttavan nuoren persoonallisuuden sekä tilannetekijät, kuten ilmapiirin.

Monet lomakkeen koekäyttötilanteet venyivät, koska tukihenkilö esitti jatkokysymyksiä nuorelle nuoren vastausten pohjalta. Pidin sitä kuitenkin ideaalisena, sillä se osoitti aitoa kiinnostusta nuoren sanomaa kohtaan. Tilanteet pitkittyivät myös siksi, että joidenkin kysymysten kohdalla nuoret eivät keksineet

tai halunneet sanoa sen kummempia vastauksia, ja tukihenkilön tuli yrittää auttaa nuorta vastausten mietinnässä. Tällaisia kysymyksiä olivat nuoren persoonallisuuteen sekä tulevaisuuteen liittyvät kysymykset. Kuitenkin esimerkiksi nuoren persoonallisuuden ollessa kyseessä, oli työntekijällä hyvä tilaisuus kertoa nuorelle, mitä hän itse on nuoresta mieltä. Jos lomakkeen koekäytössä nuori ei keksinyt mitään sanottavaa omasta persoonallisuudestaan, tukihenkilöt auttoivat asiassa pääosin positiivisen palautteen kautta. Nuoren tukihenkilö saattoi esimerkiksi sanoa, että nuori on hänen mielestään hyväntuulinen ja tulee kaikkien kanssa toimeen. Koin tämän hyvin kannustavana nuoren kannalta.

Tulevaisuuteen liittyvät kysymykset tuottivat joillekin nuorille vaikeuksia. Tämä voi selittyä sillä, että nuoret eivät vielä olleet pohtineet tulevaisuuttaan eikä heillä ollut selviä tavoitteita elämänsä suhteen. Kuitenkin tulevaisuuteen liittyvät kysymykset ja niiden vastaukset voivat kertoa nuoresta paljon. Nuoren odotukset tulevaisuuden suhteen voivat liittyä persoonallisuuden kehitykseen ja elämänasenteeseen (Borbely, Brooks-Gunn & Roth-Herbst 2008, 186).

Tukihenkilön ja nuoren välisissä lomakkeen koekäytöissä koin huumorin käytön olevan merkittävää. Kun työntekijä toi huumoria keskusteluun mukaan, ehkäisi se tilanteen jäykkyyttä ja sai nuoren osallistumaan paremmin. Lisäksi lomakkeen koekäytöt osoittivat, että vaikka vastausten tarkoituksena on vaikuttaa nuoren hoito- ja kasvatussuunnitelmaan, voivat ne kehittää nuorisokodin toimintaa myös muutoin. Esimerkiksi kysymys koskien nuoren tunnetiloja nuorisokodissa olemisen suhteen antoi epäsuorasti palautetta työntekijöille. Lomakkeen koekäytöissä nuoret toivat ilmi positiivisia ja negatiivisia asioita liittyen nuorisokodin toimintaan. Koen, että nuorisokodin henkilökunta voi kehittää toimintaansa näiden vastausten pohjalta.

Nuorilla ei ollut paljoa kommentoitavaa kartoituslomakkeesta. He sanoivat kuitenkin, että kysymykset oli helppo ymmärtää eikä lomakkeessa ollut liian tukalia tai turhia kysymyksiä. Palaute oli merkittävää, sillä tavoitteenani oli tehdä selkeitä kysymyksiä. Ainut negatiivinen palaute koskien kysymysten liikaa määrää

oli ymmärrettävä, sillä koko lomakkeen läpi käyntiin meni tunnista kahteen tuntiin. Tämä palaute ei kuitenkaan vaikuttanut lomakkeen lopulliseen muotoon, sillä jatkossa uusien nuorien kanssa lomakkeen kysymyksiä ei ole tarkoituskaan käydä kerralla läpi. Tähän pyrittiin vain koekäytöissä, jotta palautetta saadaan lomakkeesta kokonaisuudessaan. Koska lomaketta käytettiin jo muutaman kuukauden nuorisokodissa olleiden nuorten kanssa, on vaikea arvioida, kuinka tilanteet sujuisivat vasta tulleiden kanssa. Kysyttäessä asiaa haastatelluilta nuorilta, olivat he sitä mieltä, että vastaaminen olisi luonnistunut silloin yhtä hyvin. Myös työntekijöiden kommentit tukevat tätä ajatusta. Työntekijät toivat ilmi, että uuden nuoren tullessa nuorisokotiin hakee hän turvaa työntekijöistä ja viihtyy paremmin aikuisten kuin muiden nuorten kanssa. Ensimmäiset päivät ovat työntekijöiden mielestä otolliset kartoituslomakkeen läpi käymiseen.

Nuorisokodin työntekijöistä haastattelulomakkeen valmistumiseen vaikuttivat kaksi yksikön johtajaa sekä kolme nuoren tukihenkilöä. Työntekijöiden mielipiteet ja palautteet lomakkeeseen liittyen olivat pääosin toisiaan tukevia. Suurin osa piti lomaketta erittäin hyvänä asiana ja koki, että se on tarpeellinen. Kysymysten aihealueet olivat työntekijöiden mielestä hyvät ja he kokivat ne tärkeiksi. Työntekijät antoivat kiitosta myös kysymysten jälkeen olleista ohjeista, jotka selvensivät kysymysten tarkoitusta ja antoivat neuvoja asioista, joista voidaan kysymysten ohella jutella nuoren kanssa. Kysymysten järjestys ja aihealueisiin jako oli henkilökunnan mukaan hyvä asia. Aihealueiden selkeä ero toisistaan auttaa työntekijöitä lomakkeen joustavassa käytössä ja ilmoille nousi ajatus siitä, että nuoren kanssa voidaan tarvittaessa käydä läpi vain yksi alue kerrallaan. Lopussa olevaa verkostokarttaa työntekijät pitivät myös hyvänä, koska se selkeyttää nuoren sosiaalisia suhteita.

Henkilökunnan mielipiteissä oli myös eroavaisuuksia. Siinä missä suurin osa oli hyvin tyytyväinen haastattelulomakkeeseen ja sen kysymyksiin, oli yhdellä työntekijällä myös epäilyksiä sen toimivuutta kohtaan. Koska idea uudistetun kartoituslomakkeen tekoon lähti kuitenkin nuorisokodin työntekijöistä, koin sen tekemisen tarpeellisenä. Tarpeellisuuden tunnetta lisäsi myös opinnäytetyön

kirjallisuuskatsaus, josta merkittävänä asiana nousi osallisuuden mahdollistaminen ja yksilöllisten tarpeiden huomiointi.

Käytännön koetilanteet ja niiden jälkeiset työntekijöiden haastattelut toivat ilmi, että haastattelulomakkeen ulkomuoto oli alkuperäisessä muodossaan hyvä. Työntekijät näkivät tärkeänä, että lomake on virallisen näköinen eikä sitä ole esimerkiksi kuvitettu mitenkään. Työntekijöiden kirjaamille nuorten vastauksille oli palautteen mukaan riittävästi tilaa. Kaiken kaikkiaan työntekijät totesivat opinnäytetyönä luodun haastattelulomakkeen olevan erittäin hyvä työväline ja kokonaisuus. Työntekijät korostivat haastattelulomakkeen merkitystä hyvänä vuorovaikutteisena menetelmänä nuoren ja tukihenkilön välillä. Koin opinnäytetyönä luodun lomakkeen olleen palautteen perusteella onnistunut ja nuorisokodin henkilökunnan olevan tyytyväisiä tuotokseeni.

Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyö vastaa LapsiArvi –hankkeen sekä Laituri-projektin tuottamiin, sijaishuollolle suunnattuihin laatuksiteereihin. LapsiArvi –hankkeen sanelempiin perusvaatimuksiin lukeutuu lapsen ja hänen perheensä osallisuus ja oikeus tulla kuulluksi, sekä yksilöllisten tarpeiden mukainen hoito (Holma 2009). Opinnäytetyönä tuotettu haastattelulomake auttaa näiden kriteerien toteutumista nuorisokodissa ja se tekee opinnäytetyöstä tärkeän ja nykyajan haasteisiin vastaavan.

Opinnäytetyö tehtiin hankkeistettuna ja nuorten haastattelulomake oli tarkoitus tehdä nuorisokodin tarpeeseen. Vaikka haastattelulomake oli nuorisokodin puolelta pyydetty, ei sen vakiintumisesta käytäntöön voida tietää. Sointu Möller (2004, 11–12) toteaa kirjassaan, että vaikka työntekijät olisivat innostuneita uusista työmenetelmistä, tarvitsee niiden käyttöönotto tukea työyhteisöltä ja johdolta. Jokaisen työntekijän tulisi olla valmis muutoksiin ja tietoisesti päättää uuden toimintatavan käyttöön otosta. Vaikka alussa uuden menetelmän käyttäminen voi olla hankalaa, muuttuu se ajan myötä voimavaroja säästäväksi

rutiiniksi.

Tavoitteisiin ei lukeutunut haastattelulomakkeen käytön vakiinnuttaminen nuorisokodilla. Tämän koin tehtäväksi, johon valtuuteni eivät riittä. Koin työtä tehdessä merkityksellisempänä sen, että nuorisokodissa ollaan tyytyväisiä luomukseeni ja nuoret saavat osallistua kehittämistyöhöni. Koska nuorisokodilla on tietynmallisia haastattelulomakkeita käytetty jo aiemmin, en kuitenkaan usko uusien haastattelulomakkeiden käyttöön oton olevan ongelma.

Opinnäytetyön tekoprosessi oli monivaiheinen ja alkuperäiseen suunnitelmaan tuli muutoksia. Muutoksista isoin oli se, että en tehnyt vanhemmille suunnattua kartoituslomaketta, jolloin työn määrä olisi kasvanut suureksi ja ylittänyt 15 opintopisteen rajan. Muutoksesta sovittiin niin nuorisokodin yksiköiden johtajien kuin opinnäytetyön ohjaajan kanssa. Kvalitatiiviseen tutkimustyyppiin kuuluu osaksi tutkimussuunnitelman jatkuva muotoutuminen ja olosuhteisiin nivoutunut, joustava työnteko (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Opinnäytetyön teko oli tällaista ja olosuhteista suurimpina vaikuttajina olivat nuorisokodin kanssa aikataulujen yhteen sovittaminen. Kartoituslomakkeen koekäyttöjen järjestymiseen vaikuttivat myös välimatkat Lahdesta Mäntsälään ja Helsinkiin. Jos nuorisokoti sijaitsi Lahdessa, olisi koekäyttöjä voinut suorittaa enemmän, jolloin aineisto olisi ollut kattavampi.

Opinnäytetyöprosessini kesti ideointi -ja toteutusvaiheeseen syksystä 2009 kevääseen 2010. Aikataulu oli tiukka, mutta halusin valmistua keväällä 2010 opintosuunnitelman mukaisesti. Työn edetessä koin tärkeimpänä asiana sen, että nuorisokodin henkilökunta on tyytyväinen tuotokseeni ja tämän tavoitteen koen saavuttaneeni. Luotu haastattelulomake vastaa nuorisokodin tarpeisiin ja lisäksi siinä ilmenevät lastensuojelussa nykypäivänä tärkeinä koetut asiat. Lomakkeen käyttö itsessään lisää nuoren osallisuutta, mutta myös sen sisältämät aihealueet ovat saaneet vaikutteita teoriapohjasta. Kehitystehtävänäni oli nuorisokodissa asuvan nuoren osallisuuden ja yksilöllisyyden huomioimisen mahdollistaminen sijoitusprosessin alussa haastattelulomaketta käyttäen. Saamani palautteen perusteella onnistuin tässä ja työntekijät kokevat lomakkeen antavan paljon

merkittävää tietoa nuoresta. Lisäksi onnistuin osallistamaan nuoret kehitystyöhöni ja kaikki keneltä tähän kysyin lupaa, suostuivat.

Kehittämisehdotuksia

Lastensuojelussa on tärkeää huomioida koko perhe. Ulkopuolisen avun tarjonnan lisäksi työntekijöiden tulisi kannustaa perheitä löytämään omia voimavaroja. Vanhempia ei voida jättää huomiotta sijoitusprossin aikana, sillä omat perheenjäsenet ovat lapsen elämän keskeisimmät ihmiset. Lastensuojelulaitosten henkilökunnan tulee pyrkiä luomaan hyvä suhde lapsen tai nuoren vanhempiin ja antaa heidän osallistua lapsen elämään mahdollisuuksien mukaan. (Karppinen 2001a, 71–72.) Vanhempien osallisuutta nuoren sijoitusprosessiin voisi edesauttaa heille suunnattu kartoituslomake. Jatkohankkeena nuorisokodille voitaisiin tehdä sellainen ja kuten nuorten kohdalla, koekäyttää sitä myös.

Opinnäytetyötä tehdessä mieleeni tuli myös muita jatkotutkimusaiheita. Vaikka luodun haastattelulomakkeen tarkoituksena on vaikuttaa nuorten hoito- ja kasvatussuunnitelmaan, voitaisiin tutkia sen konkreettisia vaikutuksia nuoren hoitoon. Tutkimusta voitaisiin tehdä myös siitä, miten nuoret kokevat haastattelutilanteet ja miten erilaisia vuorovaikutusmenetelmiä voitaisiin hyödyntää. Nuorisokodin henkilökunta oli sitä mieltä, että kartoituslomaketta on hyvä käyttää nuoren ensimmäisten päivien aikana nuorisokodissa. Kuitenkin jatkotutkimuksia voitaisiin tehdä siitä, missä vaiheessa sijoitusta nuori kokee vuorovaikutuksen henkilökunnan kanssa turvallisimpana. Tutkimusideana voisi olla myös nuoren ja hänen tukihenkilönsä suhteen pohtiminen ja haastattelutilanteiden vaikutus siihen.

LÄHTEET

Aalberg, V. & Siimes, M.A. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Jyväskylä: Gummerus.

Airola, M. & Tarsalainen, A. 2005. Murkkuelämää. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Borbely, C.J, Brooks-Gunn, J. & Roth-Herbst, J. 2008. Developing Indicators of Confidence, Character, and Caring in Adolescents. Teoksessa Brown, B.V. (the Editor) Key Indicators of Child and Youth Well-Being. Completing the Picture. New York and London: Psychology Press, Taylor & Francis Group, 167–196.

Buckley, H. 2003. Child Protection Work. Beyond the Rhetoric. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Bäck-Kiianmaa, R. 2004. Esipuhe. Teoksessa Möller, S. Sattumista suunnitelmallisuuteen. Lapsen elämäntilanteen kartoitus lastensuojelussa. Pesäpuun opas- ja käsikirjat 1/2004. Jyväskylä: Kopijyvä, 9–10.

Forsberg, H. 2000. Lapsen näkökulmaa tavoittamassa. Arviointitutkimus turvakotien lapsikeskeisyyttä kehittävästä projektista. Helsinki: Nykypaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hämäläinen, J. 2000. Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Snellman-instituutin arkistosarja 1/2000. Kuopio: Snellman-instituutti.

Holma, T. 2009. LapsiArvi-kriteerit – perusvaatimukset lastensuojelupalvelujen laadulle. Opas laadun arviointiin ja kehittämiseen. Kuntaliiton verkkojulkaisu [viitattu 11.3.2010]. Saatavissa:

<http://hosted.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/p090204105230P.pdf>

Karlsson, L. 2000. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Oy Edita Ab.

Karppinen, S. 2001a. Perhetyö lastensuojelulaitoksessa. Teoksessa Tervonen-Arnkil, K. (toim.) Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa. Saarijärvi: Gummerus, 71–76.

Karppinen, S. 2001b. Lapsen henkilökohtainen hoito ja huolenpito lastensuojelulaitoksessa: Omahoitajamenetelmä. Teoksessa Tervonen-Arnkil, K. (toim.) Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa. Saarijärvi: Gummerus, 14–20.

Kemppinen, P. 1999. Nuoriso 2000. Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kuure, T. 2007. Zest koulun, nuorisotyön ja –tutkimuksen kulminaatiopisteessä. Teoksessa Kuure, T. & Perttu, H. (toim.) Arvot, arvostukset ja luottamus nuorten elämässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 25–36.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983.

Lastensuojelulaki 417/2007.

Lastensuojelun Keskusliitto 2010. Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit [viitattu 26.2.2010]. Saatavissa: http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=60

Mikkola, P. 1999. Laadun elementit sijaishuollossa. Saarijärvi: Gummerus.

Moilanen, P. 1999. Sosiaalipedagogiikan tieteenteoriat. Kuopion yliopisto. Opetusjulkaisuja 3/1999. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Möller, S. 2004. Sattumista suunnitelmallisuuteen. Lapsen elämäntilanteen kartoitus lastensuojelussa. Pesäpuun opas- ja käsikirjat 1/2004. Jyväskylä: Kopijyvä.

Möller, S. 2005. Arviosta sanoisin. Tutkimus lastensuojelun asiakkuuden alkuvaiheeseen liittyvän arvioinnin mallintamisesta. Pesäpuu ry. Tutkimuksia 1/2005. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Mönkkönen, K., Nurro, M. & Väisänen, R. 1999. Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Necora Systems 2010. Nappula [viitattu 7.3.2010]. Saatavissa: <http://www.nappula.fi/index.html>

Nuorisokoti Harakkamäki. Harakkamäki [viitattu 10.2.2010]. Saatavissa: <http://www.harakkamaki.fi/harakkamaki.html>

Nuorisolaki 72/2006.

Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Multiprint.

Perttu, H. 2007. Zest-ohjelma kannustaa nuoria arvostamaan itseään. Teoksessa Kuure, T. & Perttu, H. Arvot, arvostukset ja luottamus nuorten elämässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 11–17.

Reinikainen, S. 2009. Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 224 [viitattu 25.3.2010]. Saatavissa:

<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/47168/nuorisok.pdf?sequence=1>

Ruusunen, T. 2005. Ilmaisulliset menetelmät – siltoja itsen ja toisiin. Teoksessa Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.).

Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki: SPOY Satakunnan Painotuote Oy, 54-61.

Saastamoinen, K. 2008. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sosiaaliportti 2008a. Lastensuojelun käsikirja [viitattu 29.11.2009]. Saatavissa:

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/Lastensuojelu/>

Sosiaaliportti 2008b. Verkostokartta [viitattu 28.3.2010]. Saatavissa:

<http://www.sosiaaliportti.fi/Page/0a106cf6-b6d9-4f0f-9d4d-8dfbeb626ba7.aspx#piirtaminen>

Suomen Mielenterveysseura 2010. Suunnista hyvinvointisi rasteille!! Suomen Mielenterveysseura [viitattu 25.2.2010]. Saatavissa:

http://www.mielenterveysseura.fi/files/71/suunnista_hyvinvointisi_rasteille.pdf

Suomen perustuslaki 731/1999.

Tulensalo, L. & Ylä-Herranen, T. 2009. Avoimen dialogin ja verkostotyön mahdollisuudet lastensuojelussa. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.) Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy, 22–35.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varto, J. 2003. Tietäminen toiminnallisessa tutkimuksessa. Teoksessa Vilka, H. & Airaksinen, T. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi, 7–8.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

- LIITE 1 Lupa-anomus nuorisokodin johtajalle
- LIITE 2 Lupa-anomuksen vastausosa
- LIITE 3 Lupa-anomus nuorille
- LIITE 4 Haastattelulomake

Riikka Neuvonen
Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalityö

3.2.2010

Desiker-Aurinkomäki Oy:n toimitusjohtaja
Kanervatie 6
00730 Helsinki

Hyvä nuorisokoti Harakkamäen ja Siilimäen johtaja

Opiskelen Lahden ammattikorkeakoulussa sosiaalipedagogista lapsi- ja nuorisotyötä ja tarkoitukseni on valmistua sosionomiksi keväällä 2010. Osana opintojani teen hankkeistetun opinnäytetyön nuorisokotiinne, johon pyydän Teiltä nyt lupaa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää nuorisokotiinne kaksi alkukartoituslomaketta, joita käytettäisiin uuden lapsen tullessa nuorisokotiin. Toinen lomake on suunnattu lapselle ja toinen hänen vanhemmilleen. Pyrkimyksenäni on luoda haastattelulomakkeet, joita kokeilisin käytännössä yksiköihin viimeksi tulleiden lasten kanssa. Alkukartoituslomakkeen tarkoituksena on edistää lapsen ja hänen vanhempansa osallisuutta sekä huomioida lapsen yksilöllisyyttä.

Lasten vastaukset eivät ilmene opinnäytetyöstäni, vain heidän antamansa palaute itse lomakkeesta ja sen kysymyksistä. Luodakseni haastattelulomakkeen, joka sopii erityisesti Teidän nuorisokotiinne, tarkoitukseni olisi osallistua myös yksiköiden työpaikkapalaveriin ja haastatella työntekijöitä luvallanne. Tutkimusmateriaali on anonyymi, eikä lopullisesta työstäni käy ilmi lasten eikä työntekijöiden henkilöllisyys. Lähetän ohessa lupa-anomuksen vastausosan, jonka pyydän palauttamaan minulle allekirjoitettuna osoitteeseen _____.

Ystävällisin terveisin,
Riikka Neuvonen

LUVAN MYÖNTÄMINEN

Myönnän nuorisokoti Harakkamäen ja Siilimäen johtajana sosionomi-opiskelija Riikka Neuvoselle tutkimusluvan hänen opinnäytetyönsä tekoon, jota varten hän haastattelee nuorisokotien henkilökuntaa sekä nuoria. Opinnäytetyöstä ei käy ilmi vastaajien henkilöllisyys.

Nimen selvennys

Hei!

Nimeni on Riikka Neuvonen ja opiskelen sosionomiksi Lahden ammattikorkeakoulussa. Olemme saattaneet tavata kanssasi, kun olen tehnyt ammatillisia harjoitteluja niin Harakkamäessä kuin Siilimäessä. Teen opinnäytetyönäni alkukartoituslomakkeen nuorisokodin käyttöön, ja pyydän nyt Sinulta lupaa tutkimukseeni osallistumiseen. Tukihenkilösi käy kanssasi lähiaikoina läpi luomaani haastattelulomaketta ja haluaisin kuulla Sinulta palautetta haastattelulomakkeen kysymyksistä. Osallistumisesi tutkimukseeni on merkittävää, sillä palautteesi perusteella voin vielä muokata haastattelulomakkeen kysymyksiä ja tehdä siitä miellyttävämmän ja selkeämmän. Mielipiteesi vaikuttaa haastattelulomakkeen lopulliseen muotoon ja tämä auttaa nuorisokotiin tulevaisuudessa tulevia nuoria.

Tutkimukseni on anonyymi, mikä tarkoittaa sitä, että **henkilöllisyytesi ei tule ilmi** työssäni. En myöskään käytä lopputyössäni tietoja, joita kerrot tukihenkilöllesi haastattelun aikana, enkä kirjaa niitä ylös. Ainut mistä olen kiinnostunut, on mielipiteesi itse kysymyksistä. Tarkoitukseni olisi kuitenkin olla läsnä haastattelutilanteissa ja niiden jälkeen kysyä palautettasi.

T. Riikka Neuvonen

_____ Annan suostumukseni sille, että tutkimuksen tekijä on läsnä haastattelutilanteissa ja sen jälkeen kysyy palautettani kysymyksistä. Henkilötietoni ja vastaukseni haastattelulomakkeen kysymyksiin eivät tule ilmi tutkimustuloksista.

_____ En suostu osallistumaan kehitystyöhön.

Vastauspäivämäärä: _____

Sijoituksen alkamisajankohta: _____

Vastaajan nimi: _____

Haastattelija: _____

ARKI

1. Millainen on ollut tyypillinen arkipäiväsi ennen nuorisokotiin tuloa? Millainen on ollut päiväsi rytmi, mitä olet tehnyt mihinkin aikaan? Millaisia viikonloput ovat olleet?

(Kysymyksellä pyritään selvittämään nuoren päivärytmiä ennen nuorisokotiin tulemistä ja selvittämään esimerkiksi sitä, onko nuoren elämässä tiettyjä jokapäiväisiä aktiviteetteja.)

2. Toivoisitko jonkun asian muuttuvan arjessasi? Minkä?

(Nuorta herätellään tällä kysymyksellä pohtimaan omaa arkeaan ja sitä, miten mahdollisesti haluaisi päivärytmiensä ja päivän tapahtumien muuttuvan.)

3. Millaisista asioista selviät itsenäisesti arjessa? (Pyykinpesu, oma hygienia, ruuanlaitto, siivous, raha-asioista huolehtiminen..)

(Kotitöiden selvityksellä kartoitetaan sitä, missä nuorisokodin henkilökunnan tulisi opastaa nuorta ja edistää itsenäiseen toimintaan.)

4. Luuletko, että pystyt noudattamaan nuorisokodin sääntöjä? Mikä sääntö saattaa tuottaa sinulle vaikeuksia?

(Jos nuori ei ole vielä tietoinen nuorisokodin säännöistä, voi työntekijä tässä kohtaa selvittää ja perustella niitä nuorelle. Vastauksen perusteella nuoren kanssa voidaan keskustella vaikeuksia tuottavista säännöistä ja puida sitä, kuinka sääntöjen seuraaminen voisi helpottua.)

5. Oletko joutunut fyysisiin tappeluihin arjessasi? Kenen kanssa? Mistä tappelu johtui?

(Väkivaltaan liittyviä kysymyksiä on haastattelulomakkeessa kaksi. Tällä kysymyksellä kartoitetaan nuoren mahdollista joutumista fyysisiin yhteenottoihin ja selvitetään tappeluiden syitä. Jos nuori on usein ollut tappelussa osallisena, voi työntekijä pohtia syitä tähän nuoren kanssa.)

NUORISOKOTIIN TULEMINEN

6. Millainen lastensuojeluhistoria sinulla on takanasi? Miten olet kokenut lastensuojelutoimenpiteet ja viranomaiset?

(Kysymys voi antaa asiakassuunnitelman ohella tietoa siitä, mikä nuoren oma kokemus on lastensuojeluviranomaisista. Mahdollinen negatiivinen kokemus voi auttaa ymmärtämään nuoren suhtautumista nuorisokodin työntekijöihin.)

7. Tiedätkö, miksi olet nuorisokodissa? Mikä on johtanut sijoitukseesi kodin ulkopuolelle?

(Tämän kysymyksen kautta nuoren kanssa voidaan yhdessä pohtia syitä nuorisokodissa olemiseen ja oikaista mahdollisia väärinkäsityksiä.)

8. Koetko hyvänä asiana, että sinut sijoitettiin kotisi ulkopuolelle? Miksi?

(Jos nuori kokee sijoituksensa negatiivisena asiana, voidaan tämä huomioida nuoren hoito- ja kasvatussuunnitelmassa.)

9. Koetko nuorisokodin sopivana sijoituspaikkana sinulle? (Esimerkiksi verrattuna aiempiin sijoituspaikkoihin.)

(Kysymyksellä kartoitetaan sitä, miltä nimenomaan nuorisokoti tuntuu nuoresta. Kysymys antaa hyvän tilaisuuden työntekijälle kertoa nuorisokodin toiminnasta, kuten aktiviteeteista ja arvoista.)

10. Miltä sinusta on tuntunut olla täällä?

(Kysymyksellä selvitetään nuoren tunnetilaa nuorisokodissa olemisen suhteen. Esimerkiksi pelottaako nuorta, onko hän vihainen tai onko kaikki mennyt ihan hyvin. Tällöin mahdollisiin ongelmakohtiin voidaan puuttua mahdollisimman varhain.)

PERSOONALLISUUS**11. Millainen olet omasta mielestäsi? Miten muut ovat sinua kuvailleet?**

(Nuoren omakuva kertoo paljon. Kysymys voi paljastaa esimerkiksi itsetunnon ongelmat, jos nuoren kuvailu on negatiivista. Vastaus auttaa myös työntekijän tutustumista nuoreen.)

12. Missä olet hyvä?

(Nuoren on tärkeä kokea itsensä hyväksytyksi ja pidetyksi. Siinä missä hän tarvitsee tähän ympäristön hyväksyntää, tarvitsee hänen myös olla itse tyytyväinen itseensä. Kysymys on laaja ja tällä mahdollistetaan kaikenlaiset vastaukset. On hyvä alku, jos nuori löytää itsestään edes jotain hyvää.)

13. Toimitko koskaan väkivaltaisesti? Millaisissa tilanteissa?

(Toinen väkivaltaan liittyvä kysymys selvittää erityisesti nuoren omaa osuutta väkivaltaisiin tilanteisiin. Vastaus voi antaa tärkeää tietoa myös työntekijöille ja auttaa ennakoimaan väkivaltaisuutta.)

14. Koetko, että pystyt hillitsemään itseäsi?

(Jos nuorella on itsehillintä ongelmia, voidaan tähän vaikuttaa hoidossa ja kasvatuksessa. Kysymys myös herättelee nuorta vastuullisuuteen.)

15. Mitkä asiat ovat tärkeimpiä elämässäsi? Mikä sinua kiinnostaa?

(Sijaishuollossa on tärkeää huomioida asiakkaat yksilöllisine tarpeineen. Nuorelle tärkeät asiat kertovat nuoresta paljon ja kun ne ovat tiedossa, voidaan hoitoa suunnitella ne mielessä.)

TERVEYS

16. Millaiset ovat nukkumistottumuksesi? Kuinka monta tuntia nukut yössä? Onko nukkumisen suhteen hankaluuksia, millaisia?

(Säännöllinen unirytmä on ihmiselle tärkeä. Uneen liittyvät ongelmat linkittyvät usein joihinkin muihin ongelmiin ja tätä voidaan nuoren kanssa miettiä, jos nukkumisongelmia on.)

17. Millainen on terveydentilasi?

(Kuinka nuori kokee terveydentilansa, sairasteleeko usein vai onko perusterve.)

18. Onko sinulla allergioita? Mitä ne ovat ja kuinka ne tulee huomioida nuorisokodilla?

(Allergiat on hyvä selvittää heti alussa ongelmilta välttymiseksi esimerkiksi ruokailujen suhteen.)

19. Millaiset ovat syömistottumuksesi?

(Unirytmän ohella säännölliset ruokailut ovat merkittäviä arjessa jaksamiseksi. Kysymyksellä kartoitetaan sitä, kuinka usein nuori on totunut syömään ja millaista ruokaa. Vastaus voi paljastaa mahdolliset ongelmat syömis-suhteen.)

20. Onko sinulla harrastuksia? Mitä? Kiinnostaako sinua jokin harrastus?

(Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa voidaan huomioida nuoren harrastukset ja niiden jatkuvuus. Kysymyksen kohdalla työntekijä voi myös kertoa nuorisokodin aktiviteeteista, kuten judosta.)

21. Käytätkö alkoholia? Kuinka usein ja millaisia määriä? Mitä alkoholia juot? Kuinka nuorena olet aloittanut alkoholin käytön?

(Alkoholikokeilut, juomisen säännöllisyys ja alkoholimäärät kertovat nuoren elämästä ennen nuorisokotiin tuloa. Vastaus voi herätellä pohtimaan mahdollisen alkoholiongelman olemassa oloa ja sitä, kuinka siihen voitaisiin puuttua.)

22. Poltatko tupakkaa? Kuinka usein ja millaisia määriä? Kuinka nuorena aloitit? Käytätkö nuuskaa?

(Vastaus kertoo nuoren mahdollisesta riippuvuudesta tupakkaan. Tässä kohtaa tupakoinnista voidaan keskustella nuoren kanssa ja selvittää nuorisokodin olevan savuton.)

23. Käytätkö/Oletko kokeillut huumeita? Mitä huumeita?

(Mahdollisista huumeikokeiluista voidaan jutella nuoren kanssa ja etsiä syitä siihen, mikä kokeiluihin on johtanut.)

24. Miksi käytät päihteitä?

(Nuorta herätellään pohtimaan syitä päihteiden käyttöön. Onko kyse esimerkiksi kaveriporukassa tapahtuvasta ilmiöstä vai liittyykö asiaan muuta? Nuoren kanssa voidaan miettiä, kuinka päihteistä voisi kieltäytyä ja mitä niiden käytön sijasta voisi tehdä.)

25. Onko päihteiden käyttö muodostunut sinulle ongelmaksi? Onko päihteiden käytön seurauksena tapahtunut negatiivisia asioita? Millaisia?

(Kysymys laittaa nuoren miettimään päihteiden käyttöönsä ja sitä, onko se vaikuttanut hänen elämäänsä negatiivisin seurauksin.)

SOSIAALISET SUHTEET

26. Millaista kotonasi on ollut? Oletteko viettäneet yhdessä aikaa vanhempiesi kanssa?

(Kysymyksellä selvitetään perhetaustoja ja sitä, ovatko vanhemmat viettäneet aikaa nuoren kanssa. Nuoren vastaus voi kertoa siitä, miten nuori on kokenut perhe-elämän ja liittyykö kotiin positiivisia vai negatiivisia tunteita.)

27. Onko perheesi arkeen kuulunut päihteiden käyttöä? Miten päihteiden käyttö on näkynyt arjessa? Miten olet kokenut perheen jäseniesi päihteiden käytön?

(Nuoren kokemusta vanhempien päihteiden käytöstä on tärkeä kysyä, sillä se antaa tietoa nuoren historiasta ja suhtautumisesta vanhempiinsa. Vastaus voi myös selittää nuoren omaa toimintaa.)

28. Onko perheessäsi esiintynyt lähisuhdeväkivaltaa? Keiden välillä? Millaisia tunteita perheväkivalta on sinussa herättänyt?

(Nuoren kokemusta lähisuhdeväkivallasta on tärkeä kysyä, sillä se antaa tietoa nuoren historiasta ja suhtautumisesta perheväkivaltaan. Vastaus voi myös selittää nuoren omaa toimintaa.)

29. Millaiset suhteet sinulla on perheeseesi? Tuletko toimeen kaikkien perheen jäseniesi kanssa?

(Kysymys selvittää perhesuhteita ja mahdolliset ongelmat perheenjäsenen kanssa.)

30. Millaisten toivoisit välien olevan?

(Nuorta herätellään pohtimaan, toivoisiko hän muutosta suhteisiin. Nuoren kanssa voidaan miettiä, miten nämä muutokset voisivat tapahtua.)

31. Millainen suku sinulla on? Ketkä suvussasi ovat sinulle läheisimpiä?

(Perheen lisäksi kartoitetaan sukua, esimerkiksi sitä, onko nuori tekemisissä sukulaisten kanssa ja onko joku heistä erityisen läheinen.)

32. Onko sinulla kavereita? Onko joku kavereistasi sinulle erityisen tärkeä?

(Kaverisuhteet voidaan huomioida kasvatuksessa, kun kavereita tiedetään. Tässä yhteydessä nuorelta voidaan myös kysyä, haluaako hän tavata kavereitaan myös nuorisokodissa ollessa. Kavereista on tärkeä tietää myös mahdollisten karkaamistilanteiden varalta.)

33. Mitä teet kavereidesi kanssa? Missä tykkäätte viettää aikaa?

(Kaveriporukan tekemiset ja ”hengailu” paikat voivat kertoa nuoresta ja hänen kiinnostuksensa kohteista. Vastaus voi myös selventää kavereiden vaikutusta nuoren toimintaan.)

34. Seurusteletko? Millainen suhde sinulla on seurustelukumppaniisi? Kuuluuko suhteeseen fyysistä läheisyyttä?

(Kaverisuhteiden lisäksi on merkittävää tietää mahdollisesta seurustelukumppanista mahdollisten karkaamisten takia. Lisäksi läheiseksi muodostunut suhde seurustelukumppaniin voidaan huomioida hoidossa ja kasvatuksessa. Tärkeää on myös tietää suhteen fyysisestä puolesta, jotta nuorisokodilla voidaan pohtia seksuaalikasvatuksen tarvetta nuoren kohdalla.)

35. Oletko tietoinen ehkäisymenetelmistä ja niiden käytöstä? Käytätkö ehkäisyä, kuten kondomeja, sukupuolitartunnoilta suojautumiseksi?

(Jos nuori on seksuaalisesti kokenut, on tärkeää tietää, osaako hän hoitaa ehkäisyvuolen. Jos ei, voidaan nuoren kanssa käydä läpi seksuaalikasvatukseen liittyviä asioita.)

36. Kuuluuko elämääsi muita sinulle tärkeitä ihmisiä, kuten opettajia, sosiaalityöntekijöitä, tai valmentajia?

(Hoidossa ja kasvatuksessa voidaan huomioida myös muut nuorelle tärkeitä henkilöitä.)

KOULU

37. Miten koet koulun käynnin? (Viihdytkö koulussa, kiusataanko sinua..)

(Nuoren suhtautuminen kouluun antaa tietoa nuoren tuen tarpeista koulun suhteen. Jos nuori on esimerkiksi joutunut kiusaamisen uhriksi, voi tämä selittää huonoja arvosanoja. Kiusaamisesta voidaan tässä yhteydessä puhua nuoren kanssa ja miettiä, mitä asian eteen voitaisiin tehdä.)

38. Miten sinulla menee koulussa?

(Kysymyksen kohdalla nuori joutuu miettimään koulun käyntiään ja vastaus voi kertoa siitä, missä nuori tarvitsee tukea. Nuoren kanssa voidaan keskustella esimerkiksi arvosanoista ja vaikeuksia tuottavista aineista tai yleisemmällä tasolla.)

39. Oletko ollut luvattomasti poissa koulusta? Millaisissa tilanteissa?

(Luvattomat poissaolot voivat kertoa ongelmista kouluun suhtautumisessa tai muista ongelmista.)

40. Millaisia tavoitteita sinulla on koulun suhteen?

(Nuorta herätellään pohtimaan tavoitteita koulun suhteen. Työntekijä voi keskustella näistä tavoitteista nuoren kanssa.)

41. Miten aiot näihin tavoitteisiin päästä?

(Kysymys herättelee nuorta vastuullisuuteen oman elämänsä suhteen ja keinoista tavoitteisiin pääsemiseksi voidaan jutella.)

42. Miten toivot nuorisokodin henkilökunnan tukevan sinua koulun käynnin suhteen?

(Nuoren esittämät selkeät toiveet helpottavat henkilökunnan toimintaa.)

TULEVAISUUS

43. Mitä muutoksia toivot tapahtuvan täällä olon aikana?

(Nuorta herätellään miettimään, miten asiat ovat ja miten hän toivoisi niiden olevan.)

44. Millaisia tulevaisuuden toiveita sinulla on? Mitä olet suunnitellut tekeväsi koulun jälkeen?

(Unelmoinnin kohteet kertovat nuoresta ja häntä voidaan kannustaa niiden saavuttamiseksi.)

45. Mitä aiot tehdä toiveidesi täyttymiseksi?

(Nuoren vastuullisuutta oman elämän suhteen herätellään. Nuoren kanssa voidaan kysymyksen kohdalla puhua siitä, kuinka asiat eivät tapahdu itsestään, vaan niiden eteen pitää tehdä työtä.)

46. Millaista tukea toivot nuorisokodin henkilökunnalta toiveidesi täyttymiseksi?

(Jos nuori osaa selkeästi nimetä tarvitsemansa avun, voidaan tämä huomioida työssä nuoren hyväksi.)

47. Millainen on suhtautumisesi tulevaisuuteen? Pelottaako sinua jokin tulevaisuudessa, mikä? Vai onko suhtautumisesi tulevaisuuteen positiivinen?

(Jos nuori jostain syystä pelkää tulevaisuutta tai suhtautuu siihen negatiivisesti, on asiasta hyvä puhua ongelmien ehkäisemiseksi ja nuoren innostamiseksi.)

VERKOSTOKARTTA

Verkostokarttaan nuori voi joko itse tai yhdessä työntekijän kanssa kirjata itselleen tärkeät ihmiset. Läheisen henkilön nimi tulee sitä lähemmäksi ympyrän keskustaa, kuin mitä tärkeämmäksi nuori hänet kokee. Tässä yhteydessä voidaan kirjata ylös myös läheisten ihmisten yhteystiedot, kuten puhelinnumerot ja asuinpaikkakunnat.

